

Hallituksen esitys eduskunnalle kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Farossa, Portugalissa lokakuussa 2005 tehdyn kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen.

Yleissopimus on innovatiivinen, kaikista aiemmin tehdyistä sopimuksista poikkeava, koska se nostaa kohteiden sijaan keskiöön yksilöt ja yhteisöt. Se korostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana. Yleissopimus haastaa keskustelemaan kulttuuriperinnön merkityksestä sekä luo puitteet kansalais- ja yhteisölähtöiselle kulttuuriperintöpolitiikalle. Päähuomio ei kohdistu kulttuuriperinnön suojeluun, vaan siihen kuka voi osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn ja miten kulttuuriperintö voi toimia yhteisenä voimavarana. Sopimus syntyi Euroopan neuvoston ministerikomitean halusta luoda viitekehys, joka osoittaisi, millaisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia voimavaroja ja mahdollisuuksia kulttuuriperintö tarjoaa. Yleissopimus ei luo täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia eikä sen voimaansaattaminen edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan kesäkuussa 2011. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta Suomen hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.2 Kansainvälinen sääntely ja Euroopan unionin oikeus.....	7
2.2.1 Euroopan unioni.....	7
2.2.2 Euroopan neuvosto.....	7
2.2.3 Yhdistyneiden kansakuntien sekä sen järjestöjen sopimukset.....	8
2.2.4 Strategiat.....	10
2.3 Kansalliset kulttuuriperintöä koskevat selvitykset ja toimintaohjelmat.....	11
2.4 Vastuun jakaantuminen kulttuuriperintöasioissa.....	12
2.5 Nykytilan arviointi.....	14
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	14
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	15
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	15
4.2 Vaikutukset viranomaisten tehtäviin.....	15
4.3 Ympäristövaikutukset.....	16
4.4 Sosiaaliset vaikutukset.....	16
4.5 Vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen.....	16
5 ASIAN VALMISTELU.....	17
5.1 Valmistelu Euroopan neuvostossa.....	17
5.2 Kansallinen valmistelu.....	17
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	19
1 SOPIMUKSEN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN.....	19
2 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	28
3 VOIMAANTULO.....	29
4 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS.....	29
4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	29
4.2 Käsitteilyjärjestys.....	31
LAKIEHDOTUS.....	32
Laki kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	32
SOPIMUSTEKSTI.....	33

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Yleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä hyväksyttiin ja avattiin Euroopan neuvoston jäsenmaiden allekirjoitettavaksi 27 päivänä lokakuuta 2005 Farossa, Portugalissa. Faron yleissopimuksena tunnettu sopimus korostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana pääomana. Sopimus syntyi Euroopan neuvoston ministeri-komitean halusta luoda viitekehys, joka osoittaisi, millaisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia mahdollisuuksia ja voimavaroja kulttuuriperintö tarjoaa.

Faron yleissopimus on puitesopimus, joka kokoaa yhteen kattavan joukon kulttuuriperintöön liittyviä näkökulmia ja kysymyksiä. Se haastaa keskustelemaan kulttuuriperinnön merkityksestä sekä luo viitekehysten kansalais- ja yhteisölähtöiselle kulttuuriperintöpolitiikalle. Sopimuksen kantavat periaatteet ovat jokaisen oikeus kulttuuriperintöön, jaettu vastuu omasta ja yhteisestä kulttuuriperinnöstä sekä sen kestävästä käytöstä yhteiskunnallisen kehityksen ja hyvän elämän perustana. Päähuomio ei kohdistu kulttuuriperinnön suojeluun, vaan siihen, kuka voi osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn ja miten kulttuuriperintö voi toimia yhteisenä voimavarana.

Sopimuksen avulla halutaan varmistaa kulttuurin ja kulttuuriperinnön pysyminen kestävässä kehityksen keskiössä. Faron yleissopimuksen taustalla on ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jossa sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön. Sopimuksen mukaan kulttuuriperinnön säilyttäminen ja arvostus liittyvät myönteisesti arkielämän laatuun.

Yleissopimuksen on allekirjoittanut 22 maata ja siihen on sitoutunut 17 maata. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2011.

Faron yleissopimuksen keskeiset käsitteet ovat kulttuuriperintö ja kulttuuriperintöyhteisö. Kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiin, tietojään ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat. Määritelmä on laajin kansainvälisissä sopimuksissa esitetty kulttuuriperinnön määritelmä.

Kulttuuriperintöyhteisö tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville. Kulttuuriperintöyhteisö perustuu itsemäärittelyyn ja se on monimuotoisempi kuin kansalaisyhteiskunta.

Kulttuuriympäristö tarkoittaa ympäristöä, jonka ominaisluonne on ensi sijassa ihmisen toiminnan tulosta. Käytännössä siihen kuuluvat kulttuurimaisema, rakennettu kulttuuriympäristö, muinaisjäännekohteet sekä perinnebiotoopit.

Faron yleissopimuksen tavoitteena on luoda kulttuuriperintöä koskevien toimintaperiaatteiden viitekehys, joka liittyy erityisesti kulttuuriperintöä koskeviin oikeuksiin ja vastuisiin sekä myönteisiin vaikutuksiin, joita kulttuuriperinnön ymmärtäminen kulttuurisena voimavarana voi tuoda. Toimintaperiaatteiden mukaisiin tavoitteisiin pyritään velvoittamalla sopimuspuolia tunnustamaan kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet osana ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen määrittelemää oikeutta osallistua kulttuurielämään; tunnustamaan yksilön ja yhteisön vastuu kulttuuriperinnöstä; nostamaan esille kulttuuriperinnön säilyttäminen ja kestävä käyttö osana elämänlaatua; sekä edistämään kulttuuriperinnön merkitystä rauhallisen ja demo-

kraattisen yhteiskunnan rakentamisessa sekä kestäväen kehityksen ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämisessä; sekä lisäämään osallisuutta ja vahvistamaan yhteistyötä eri toimijoiden, sekä julkisten että yksityisten, välillä.

Yleissopimuksella vahvistetaan olemassa olevia, yksittäisiin kulttuuriperinnön osa-alueisiin liittyviä Euroopan neuvoston sopimuksia, suosituksia ja toimenpiteitä. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia yleissopimuksen voimaansaattamisen johdosta, vaan sen toimeenpano tapahtuu kansallisia käytäntöjä ja menettelytapoja kehittämällä. Suomen lainsäädännössä on tunnistettu kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet ja vastuut yleissopimuksen tarkoittamalla tavalla. Lainsäädäntö tarjoaa riittävät välineet kulttuuriperinnön säilyttämisen ja kestäväen käytön kehittämiseksi. Yleissopimuksen hyväksyminen osoittaisi Suomen kannattavan Faron yleissopimuksen tavoitteita sekä edistäisi kansallisen kulttuuriperintöpolitiikan kehittämistä ja eurooppalaisen yhteistyön lisäämistä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Kansallisessa lainsäädännössä kulttuuriperintöä koskevia säännöksiä sisältyy periaatteellisemmalla tasolla perustuslakiin ja yksityiskohtaisemmalla soveltamisalakohteisella tasolla muuhun lainsäädäntöön. Useissa laeissa on säädetty erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka antavat mahdollisuuksia vaikuttaa kulttuuriperintöä koskeviin asioihin. Lainsäädännön painoarvo kulttuuriperintöasioihin vaihtelee, kuten säädetty osallistumismahdollisuudetkin.

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pykälän 2 momentin mukaan pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on mainitun säännöksen nojalla oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Tiedollisiin perusoikeuksiin liittyvät myös perustuslain 10 §:n 1 momentin säännökset yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Laaja oikeus tietojen saantiin turvaa osaltaan perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslain 21 § koskee asioiden käsittelyä hallinnossa ja tuomioistuimissa. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentti edellyttää, että käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeuden mukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa rakennus- ja kaavoitustointa, naapuruussuhteita, asuntotuotantoa, luonnon- ja ympäristönsuojelua, luonnon virkistyskäyttöä, vesioikeutta, muinaismuistoja sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja esineiden suojelua koskeissa asioissa maakunnassa, sekä eräissä kulttuuria, arkisto-, kirjasto- ja museolaitosta koskeissa asioissa.

Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaiden kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin sanotussa laissa ja muualla laissa säädetään. Tähän itsehallintoon kuuluvia tehtäviä varten saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan saamelaiskäräjät. Käräjiä varten valtion talousarvioon varataan määräraha. Laissa säädetään myös saamelaisen määritelmästä, joka ei perustu vain itsemäärittelyyn vaan myös henkilön syntyperään ja kielitaitoon. Kotiseutualueen muodostavat on Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Šodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue.

Hallintolaissa (434/2003) säädetään viranomaisten ja julkisia hallintotehtäviä hoitavien tahojen menettelyjä koskevat yleiset säännökset. Lain 11 §:ssä säädetään asianosaisen määritelmästä. Sen mukaan hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Lain 41 §:ssä säädetään vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta. Sen 1 momentin mukaan, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Pykälän 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla. Pykälän 3 momentin mukaan asian vireilläolosta ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos se vaarantaa ratkaisun tarkoituksen toteutumisen tai aiheuttaa muuta merkittävää haittaa taikka jos se on ilmeisen tarpeetonta.

Hallintolain 10 luvussa säädetään tiedoksiannosta, joka voi tapahtua tavanomaisesti postin välityksellä, todisteellisesti saantitodistuksella tai haastemiehen välityksellä, sijaistiedoksiantona tai yleistiedoksiantona. Hallintolain 62 §:ssä säädetään yleistiedoksiannosta, jossa asiakirjat ovat nähtävillä viranomaisessa. Lisäksi asian vireilläolo tiedotetaan virallisessa lehdessä, viranomaisen ilmoitustaululla ja sanomalehdessä.

Hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään hallintoasian muutoksenhausta. Sen säännökset vastaavat hallintolain yleisiä säännöksiä. Erityislaeissa voidaan säätää laajempia oikeuksia kuin mitä hallintolaissa ja hallintolainkäyttölaissa on säädetty muun muassa asianosaisuudesta. Tällaisia on säädetty muun muassa ympäristölainsäädännön muutoksenhakusäännöksissä.

Kuntalaissa (410/2005) säädetään kunnan asukkaan oikeuksista. Lain 23 §:ssä säädetään aloiteoikeudesta. Kunnan asukkaalla sekä kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita kunnan toimintaa koskevista asioista. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettut toimenpiteet. Lisäksi palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä kunnan palvelua koskevassa asiassa.

Kuntalain 29 §:ssä säädetään viestinnästä. Kunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kunnan tulee antaa riittävästi tietoja kunnan järjestämisestä palveluista, taloudesta, kunnassa valmistelussa olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Kunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Kunnan on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa. Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet.

Kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa (933/2016) säädetään taiteellisten, historiallisten ja arkeologisten kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta kan-

salliseen kulttuuriperintöön kuuluvien kansallisaarteiden suojelemiseksi. Lakia sovelletaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kulttuuriesineiden vientiin Suomesta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja vientiin unionin alueelta.

Maankäyttö- ja rakennuslailla (132/1999) ohjataan ja suunnitellaan ympäristön käyttämistä ja muuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslaissa on rakennusperintöä suojaavia ohjausjärjestelmiä, kuten valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, kaavojen sisältövaatimukset ja purkamislupajärjestelmä. Valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava muun muassa, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1 §:ssä asetetaan tavoitteeksi järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään paitsi ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti myös kulttuurisesti kestävä kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävänä olevissa asioissa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa säädetään kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta. Lain 62 §:ssä säädetään yleisperiaate osallisten kuulemisesta ja vaikutusmahdollisuuksista. Sen mukaan kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työnteeseen tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään, on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:ssä säädetään osallistumis- ja arviointisuunnitelman laadinnasta. Sen 1 momentin mukaan kaavaa laadittaessa tulee riittävän aikaisessa vaiheessa laatia kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen nähden tarpeellinen suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista. Sen 2 momentin mukaan kaavoituksen vireille tulosta tulee ilmoittaa sillä tavoin, että osallisilla on mahdollisuus saada tietoja kaavoituksen lähtökohdista, suunnitellusta aikataulusta sekä osallistumis- ja arviointimenettelystä. Ilmoittaminen on järjestettävä kaavan tarkoituksen ja merkityksen kannalta sopivalla tavalla. Ilmoittaminen voi tapahtua myös kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:ssä säädetään kaavan asettamisesta julkisesti nähtäville sekä muistutuksen tekemisestä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 luvussa mahdollistetaan kansallisten kaupunkipuiston perustaminen kunnan aloitteesta kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi.

Muinaismuistolaiilla (295/1963) suojellaan kaikkia kiinteitä muinaisjäännöksiä rauhoitettuna muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Muinaismuistolaki rauhoittaa automaattisesti ilman eri toimenpiteitä lain piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännökseen säilymiselle. Kiinteiden muinaisjäännösten rauhoitusta valvoo Museovirasto. Muinaismuistolaiilla säädetään myös irtainten muinaisesineiden ja laivalöytöjen suojelusta.

Lakia rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) sovelletaan pääsääntöisesti rakennusperinnön suojelemiseen. Rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Lisäksi muun muassa kirkkolaki (1054/1993), laki ortodoksisesta kirkosta (985/2006), erämaalaki (62/1991), luonnonsuojelulaki (1096/1996), kaivoslaki (621/2011), arkistolaki (831/1994) ja vesilaki (587/2011) liittyvät kulttuuriperintöön. Ne kuitenkin kohdistuvat hyvin pieneen osaan kulttuuriperinnön kokonaisuudessa. Edellä mainittu luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä.

2.2 Kansainvälinen sääntely ja Euroopan unionin oikeus

2.2.1 Euroopan unioni

Euroopan unionin sisämarkkinoiden keskeisin periaate on tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artikla mahdollistaa kuitenkin Euroopan unionin jäsenvaltioiden asettamat sisämarkkinoiden vapaata liikkuvuutta koskevat kiellot ja rajoitukset, jotka ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi. Eurooppalaisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi olennaisilta osin unionin alueella unionissa on kansallisten rajoitusten lisäksi hyväksytty kulttuuriesineiden vientiä ja laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamista koskeva unionin lainsäädäntö, joka poikkeaa sisämarkkinoiden vapaata liikkuvuutta koskevasta periaatteesta.

Kulttuuriesineiden vientiä Euroopan unionin rajojen ulkopuolelle sääntelee Euroopan unionin neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä ja Euroopan unionin komission asetus (EU) N:o 1081/2012 neuvoston asetuksen soveltamista koskevista säännöistä. Kulttuuriesineiden vienti unionin ulkopuolelle on asetuksella säädetyllä tavalla luvanvaraista. Asiasta säädetään tarkemmin kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa.

Laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamista sääntelee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/60/EU jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta (uudelleenlaadittu). Direktiivi on Suomessa pantu täytäntöön Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annetulla lailla (1292/2015).

2.2.2 Euroopan neuvosto

Euroopan neuvostossa on valmisteltu neljä kulttuuriperintöä koskevaa yleissopimusta. Suomi on saattanut niistä tähän mennessä voimaan kolme. Faron yleissopimus on sopimuksista tuorein ja kulttuuriperintö-käsitteeltään laavin.

Eurooppalainen maisemayleissopimus (SopS 14/2006, niin sanottu Firenzen sopimus, 2000)

Euroopan neuvostossa valmisteltu Eurooppalainen maisemayleissopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka koskee yksinomaan maisemaa. Eurooppalainen maisemayleissopimus on tullut voimaan Suomessa 1 päivänä huhtikuuta 2006. Yleissopimuksen tavoitteena on maiseman suojelun, hoidon ja suunnittelun edistäminen sekä eurooppalaisen yhteistyön järjestäminen maisemaa koskevissa asioissa.

Euroopan neuvoston Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus (SopS 10/1992, niin sanottu Granadan sopimus, 1985)

Euroopan neuvoston Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskevan yleissopimuksen tarkoittamaa rakennustaiteellista perintöä ovat rakennukset, rakenteet, rakennuskokonaisuudet sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksessa kehittyneet, osittain rakennetut kohteet, joilla on historiallisesti, arkeologisesti, taiteellisesti, tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti tai teknisesti huomattavia arvoja.

Yleissopimus velvoittaa jäsenmaat aktiiviseen, tavoitteelliseen rakennusperinnön suojeluun. Suojeltavien kohteiden tunnistamiseksi ja turvaamiseksi sopijapuolet sitoutuvat niiden luettelointiin sekä tarvittaviin lakisääteisiin toimiin kohteiden turvaamiseksi. Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus on tullut voimaan Suomessa 1 päivänä helmikuuta 1992.

Eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta (SopS 26/1995, niin sanottu Maltan sopimus, 1992)

Yleissopimuksen tarkoituksena on suojella arkeologista kulttuuriperintöä Euroopan maiden yhteisen muistin lähteenä sekä historiallisen ja tieteellisen tutkimuksen aineistona. Arkeologisen kulttuuriperinnön osiksi katsotaan kaikki kiinteät muinaisjäännökset ja irtaimet muinaisaineet sekä muut muinaisilta ajoilta periytyvät ihmisen toiminnan jäljet. Maltan sopimus on tullut voimaan Suomessa 25 päivänä toukokuuta 1995.

European Convention on Offences relating to Cultural Property (niin sanottu Delfoin sopimus, 1985)

Delfoin sopimuksen tarkoituksena on ollut kulttuuriomaisuuteen kohdistuvien rikosten ehkäiseminen. Sopimuksen on kuitenkin ratifioinut vain kolme maata eikä se ole astunut voimaan.

Koska asiaa on kuitenkin pidetty tärkeänä, Euroopan neuvostossa on valmisteltu uusi sopimus kulttuuriomaisuutta koskevista rikoksista. Valmistelusta on vastannut Euroopan neuvoston rikosoikeuskomitea. Suomi on osallistunut asiantuntijavalmisteluun oikeusministeriön johdolla. Sopimus on avattu allekirjoitettavaksi 19 päivänä toukokuuta 2017.

2.2.3 Yhdistyneiden kansakuntien sekä sen järjestöjen sopimukset

Yhdistyneiden kansakuntien tiedonsaantia, yleisön osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa koskeva yleissopimus (SopS 122/2004, niin sanottu Århusin sopimus, 1998)

Tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyssä yleissopimuksessa ympäristöön liittyvät oikeudet ja ihmisoikeudet liittyvät toisiinsa. Useimmat kansainväliset ympäristösopimukset sisältävät lähinnä valtioiden välisiin suhteisiin liittyviä velvoitteita. Århusin sopimus asettaa sopimuspuolille velvoitteita myös suhteessa luonnollisiin henkilöihin ja järjestöihin. Århusin sopimus on tullut voimaan Suomessa 30 päivänä marraskuuta 2004.

Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta (SopS 19/1987, niin sanottu maailmanperintösopimus, 1972)

Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta tehdyn yleissopimuksen tavoitteena on kansojen välisen yhteistyön avulla tunnistaa ja turvata maailman keskeisten luonto- ja kulttuuriperintökohteiden arvot ja niiden säilyminen tuleville sukupolville. Jäsenmaita sopimus velvoittaa huolehtimaan alueellaan sijaitsevan kulttuuri- ja luonnonperinnön määrittämisestä, suojelemisesta, säilyttämisestä, esittelemisestä sekä tuleville sukupolville välittämisestä.

Maailmanperintöluetteloon pääseminen edellyttää kulttuuriperintökohteelta, että se on inhimillisen luovuuden mestariteos tai poikkeuksellisen merkittävä todiste olemassa olevasta tai jo hävinneestä kulttuurista. Kohde voi olla merkittävää historiallista aikakautta edustava rakennustyyppi tai kuvastaa tietyn kulttuurin perinteistä asutusta. Se voi myös liittyä tapahtumiin, eläviin perinteisiin, aatteisiin, uskontoihin ja uskomuksiin tai taiteellisiin ja kirjallisiin teoksiin.

Luonnonperintökohde voi kertoa maapallon historian tärkeästä kehitysvaiheesta tai olla esimerkki käynnissä olevasta ekologisesta tai biologisesta muutoksesta. Se voi edustaa poikkeuksellisen kaunista maisemaa tai olla uhanalaisen eläinlajin tyyssija.

Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta on tullut voimaan Suomessa 13 päivänä helmikuuta 1987.

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta (SopS 47/2013, 2003)

Aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta tehty Unescon yleissopimus hyväksyttiin vuonna 2003. Yleissopimuksen tavoitteena on edistää elävän aineettoman kulttuuriperinnön vaalimista sekä lisätä tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön merkityksestä. Sopimus painottaa perinteen välittämistä, kulttuurista moninaisuutta sekä ihmisten osallisuutta kulttuuriperintöön.

Aineeton kulttuuriperintö voi olla suullista perinnettä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja juhlamenoja. Se voi olla myös ilmaisuja, käytäntöjä, tietoja ja taitoja tai välineitä, esineitä sekä näihin liittyviä paikkoja. Sopimuksen kantava periaate on, että yhteisöillä on keskeinen rooli aineetonta kulttuuriperintöä tunnistettaessa ja määriteltäessä.

Yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta on tullut voimaan Suomessa 21 päivänä toukokuuta 2013.

Unescon yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta (2001)

Vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta tehdyn Unescon yleissopimuksen tavoitteena on vahvistaa vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelua sekä jäsenmaiden yhteistyötä sen edistämisessä. Liiteosineen se määrittelee suojelun perusperiaatteita sekä meriarkeologisen tutkimuksen ja dokumentoinnin sääntöjä.

Yleissopimusta vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta ei ole saatettu voimaan Suomessa.

Unescon yleissopimus ja pöytäkirja kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa (SopS 152/2004, niin sanottu Haagin sopimus 1954) ja sopimuksen toinen pöytäkirja (SopS 152/20014, 1999)

Kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa tehdyn Unescon yleissopimuksen lähtökohtana on ajatus, että yksittäisten kansakuntien kulttuuriomaisuuden tuhoutuminen ei ole pelkästään kansallinen menetys, vaan koskee koko ihmiskunnan kulttuuria.

Haagin sopimus pyrkii siihen, että aseellisen konfliktin aikana sotivat osapuolet pidättäytyvät hyökkäyksistä kulttuuriomaisuutta kohtaan sekä samalla rauhoittavat kulttuuriomaisuudeksi katsotut kohteet sellaiselta omalta sotilaalliselta toiminnalta, joka vaurioittaisi kohteita tai oikeuttaisi vastapuolen vihamieliset teot. Siksi sopimus edellyttää, että sopimusosapuolet varautuvat jo rauhan aikana kulttuuriomaisuuden suojeluun sekä tekevät sopimuksen sisältöä tunnetuksi kansalaistensa ja asevoimiensa parissa.

Haagin sopimus ja siihen liittyvä pöytäkirja on tullut Suomessa voimaan 16 päivänä syyskuuta 1994. Sopimuksen mukaisesti on koottu viranomaisverkosto sekä kartoitettu Suomessa olevaa merkittävää kulttuuriomaisuutta. Tavoitteena on vahvistaa yleiseen suojeluun tuleva kulttuuriomaisuus, sekä laatia ohjeita sen hoitamiseksi ja suojelemiseksi.

Toinen pöytäkirja on tullut Suomessa voimaan vuonna 2004. Haagin sopimuksen toisen pöytäkirjan sisältämät keskeiset uudistukset liittyvät koko ihmiskunnalle erityisen merkittävän kulttuuriomaisuuden ottamiseen tehostetun suojelun piiriin aseellisen selkkauksen sattuessa. Kyseessä on uudenlainen suojelukategoria, jonka esikuvana voidaan pitää Unescon maailmanperintöluetteloa. Pöytäkirja sisältää seikkaperäisiä määräyksiä yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen vastaisten tekojen rankaisemisesta sekä rikoksentekijöiden tuomitsemisesta tai luovuttamisesta, sekä sopimuspuolten välisestä yhteistyöstä kulttuuriomaisuuden suojelun parantamiseksi aseellisissa selkkauksissa.

Muita sopimuksia

Myös muutamat muut kansainväliset yleissopimukset, kuten Ramsarin yleissopimus kosteikkojen suojelusta (SopS 3 ja 4/1976), koskevat kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöjä.

Pohjoismaisesta saamelaisopimuksesta saavutettiin neuvottelutulos 2016. Sopimus turvaa saamelaisten perustuslaillisen oikeuden oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Sopimus korostaa saamelaisten perinteisten elinkeinojen merkitystä saamen kielelle, kulttuurille ja yhteiskuntaelämälle. Neuvottelutulos saattaa johtaa sopimuksen voimaansaatamiseen.

2.2.4 Strategiat

Euroopan kulttuuriperintöstrategia

Euroopan neuvostossa on valmisteltu eurooppalainen kulttuuriperintöstrategia, jonka tavoitteena on määritellä uudelleen kulttuuriperinnön asema ja rooli 21. vuosisadan Euroopassa. Strategia edistää hyvän hallinnon käytäntöjä ja osallistumista kulttuuriperinnön määrittelyyn ja hoitoon sekä välittää uusia tapoja kehittää eurooppalaisten elämänlaatua ja hyvää ympäristöä. Ministerikokous hyväksyi helmikuussa 2017 Eurooppalaisen kulttuuriperintöstrategian suosituksena jäsenmaille.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat päättäneet, että vuosi 2018 on kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi. Teemavuoden tavoitteena on lisätä tietoisuutta kulttuuriperinnön keinoista edistää kulttuurienvälistä vuoropuhelua, sosiaalista koheesiota ja taloudellista kasvua. Lisäksi tarkoituksena on kiinnittää huomiota kulttuuriperintöalaa kohtaaviin ajankohtaisiin kysymyksiin kuten digitalisaatioon, ympäristön vaikutukseen kulttuuriperintöön sekä kulttuuriesineiden laittomaan maastavientiin.

2.3 Kansalliset kulttuuriperintöä koskevat selvitykset ja toimintaohjelmat

Kulttuuriympäristöstrategia

Valtioneuvosto teki 20 päivänä maaliskuuta 2014 periaatepäätöksen ensimmäisestä valtakunnallisesta kulttuuriympäristöstrategiasta. Strategian tavoitteena on lisätä ymmärrystä kulttuuriympäristön tuomia mahdollisuuksia kohtaan sekä edistää kulttuuriympäristön hyvää hoitoa osana kestävästä kehitystä.

Kulttuuriympäristöllä strategiassa tarkoitetaan rakennettua kulttuuriympäristöä, kulttuurimaisemia ja kiinteitä muinaisjäänneksiä. Vuoteen 2020 ulottuva strategia sisältää 20 toimenpidettä, jotka on ryhmitelty viiden päämäärän alle. Toimenpiteet edistävät osaltaan Suomen allekirjoittamien kulttuuriympäristöön liittyvien kansainvälisten sopimusten toteutumista ja kulttuuriympäristön suojelua. Kansalaistoiminnan merkitystä strategian tavoitteiden saavuttamisessa korostetaan.

Kansallinen maailmanperintöstrategia

Valtioneuvosto on 16 päivänä huhtikuuta 2015 hyväksynyt periaatepäätöksenä vuoteen 2025 ulottuvan kansallisen maailmanperintöstrategian, jolla linjataan Suomen maailmanperintöpolitiikkaa ja Unescon maailmanperintösopimuksen toteutusta Suomessa. Maailmanperintötoimintaa ei ole aiemmin linjattu Suomessa vastaavalla tasolla.

Maailmanperintöstrategian mukaan Suomi on vastuullinen maailmanperintövaikuttaja, jonka maailmanperintökohteet toimivat suojelun, ylläpidon ja esittelyn mallina muille. Elinvoimaiset ympäristöt ovat yhteistä maailmanperintöä tuleville sukupolville.

Maailmanperintöstrategia rakentuu viidestä tavoitetilasta, jotka koskevat Suomen maailmanperintöpolitiikkaa, maailmanperintökohteiden säilyttämistä, voimavaroja ja osaamista, maailmanperintötietoisuutta ja kohteiden esittelyä sekä yhteisöjä. Tavoitetiloihin liittyvät toimenpideehdotukset on koottu 14 kokonaisuudeksi. Maailmanperintökohteen vastuutahon ja eri yhteisöjen välistä yhteistyötä korostetaan strategian tavoitteiden saavuttamiseksi.

Museopoliittinen ohjelma

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtama museopoliittinen ohjelmatyö päättyi helmikuussa 2017. Museopoliittisen ohjelman tavoitteena on nostaa esiin museot asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Ohjelman mukaan museoilla on tärkeä tehtävä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta ja hyvinvoinnin edistämisestä.

Kulttuuriperintöä ovat ohjelman mukaan kulttuurihistoriallinen ja luonnonperintö sekä taiteen, visuaalisen kulttuurin ja kulttuuriympäristön eri ilmenemismuodot. Kulttuuriperintö voi olla aineellista tai aineetonta.

Museopoliittinen ohjelma linjaa museoalan keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Näitä käsitellään kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta: museotoiminnan yleisten tavoitteiden uudistaminen, osaamisen, toimintatapojen, rakenteiden ja rahoituksen kehittäminen sekä kokoelmatyö ja digitaalisuus.

Ohjelma korostaa, että museot ovat kulttuurisesti rikkaan ja moninaisen yhteiskunnan edellytys ja keskeinen toimija yhteisen kulttuuri-, taide- ja luonnonperinnön vaalimisessa ja välittämisessä. Museot mahdollistavat yhteisöjen osallistumisen kulttuuriperinnön ilmiöiden tallentamiseen, esittämiseen ja vaalimiseen.

2.4 Vastuun jakaantuminen kulttuuriperintöasioissa

Perustuslain mukaan vastuu ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Hallinnon näkökulmasta vastuu jakaantuu usealle hallinnonalalle. Keskeinen vastuu museolaitosta ja kulttuuriperintöä sekä koulutusta koskevista asioista kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Kulttuuriympäristöä koskevat asiat kuuluvat muinaisjäännöksiä lukuun ottamatta ympäristöministeriölle ja sen alaiselle ympäristöhallinnolle. Kulttuuriperintö ja -ympäristöasiat koskevat myös muita ministeriöitä ja niiden hallinnonaloja. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja kehittää maatilatalouteen, muuhun maaseudun elinkeinotoimintaan ja asumiseen liittyvää rakentamista sekä maaseudun rakennettua ympäristöä ja työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa ja kehittää matkailua osana elinkeinopolitiikkaa.

Kulttuuriympäristön suojelusta ja museotoimen yleisestä johdosta ja kehittämisestä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Museovirasto.

Metsähallitus hallinnoi valtion rakentamatonta kiinteistövarallisuutta. Metsähallituksella on hallinnassaan runsaasti kulttuuriperintökohteita ja sen tehtäviin kuuluu muun muassa vaalia hallussaan olevaa kulttuuriomaisuutta sekä tehtäviään hoitaessaan turvata saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueella. Senaatti-kiinteistöt hallinnoi valtion rakennettua kiinteistövarallisuutta. Kulttuuriperinnön näkökulmasta arvokasta valtion kiinteistöomaisuutta on vuokrattu Museovirastolle ja muille toimijoille.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat ympäristönsuojeluun, alueiden käyttöön, rakentamisen ohjaukseen, kulttuuriympäristön hoitoon, luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön sekä vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä. Lisäksi ne valvovat yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa, tuottavat ja jakavat ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantavat ympäristötietoutta, ehkäisevät ja torjuvat ympäristövahinkoja ja -haittoja, huolehtivat valtion vesitaloudellisista luvista ja yksityisoikeudellisista sopimuksista sekä huolehtivat ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötöiden toteuttamisesta.

Kunnat vastaavat muun muassa alueensa maankäytön suunnittelusta, rakentamisen ja rakennusten purkamisen valvonnasta, maisemaluvista, kulttuuri- ja koulutoimesta sekä omistavat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita. Maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisestä ja maakuntakaavoituksesta.

Kulttuuriperinnön ja sitä koskevan tiedon säilyttämisestä ja saataville saattamisesta vastaavat niin sanotut muistiorganisaatiot, joita ovat erityisesti arkistot, kirjastot ja museot.

Museolaissa (887/2005) museoiden tehtäväksi määritellään kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuuden edistäminen. Tämän tehtävän puitteissa museoiden tulee tallentaa ja säilyttää aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä, harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. Valtio tukee museolain perusteella

ammattillisten museoiden toimintaa valtionosuudella, joka määräytyy museoiden henkilötyövuosien mukaan. Valtionosuuden maksamisesta museoiden käyttökustannuksiin sekä yksikkökohtien laskemisesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaissa (1705/2009). Tällä hetkellä valtionosuuden piirissä on 121 museota. Lisäksi Suomessa on laaja paikallisten kotiseutu- ja erikoismuseoiden joukko, jota hoitavat vapaaehtoisvoimin yhdistykset sekä sivutoimisesti kunnat tai muut ylläpitäjät.

Osalle ammatillisista museoista myönnetään korotettua valtionosuutta alueellisten tai valtakunnallisten tehtävien vuoksi. Näistä tehtävistä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa museoista (1192/2005). Suomessa on 22 maakuntamuseon ja 16 aluetaidemuseon verkosto, jonka tehtävänä on edistää ja ohjata kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden toimintaa ja kehittää museoyhteistyötä omalla alueellaan. Museot ovat pääosin kuntien ylläpitämiä, vaikka niiden toiminta-alueet laajenevat kuntarajojen yli maakuntaan. Museot ovat asiantuntijoita ja yhteistyökumppaneita alueensa kulttuuriperintöön liittyvissä kysymyksissä. Museot neuvottelevat Museoviraston kanssa määrävuosin alueellisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista.

Museovirasto on siirtänyt kulttuuriympäristön suojelun asiantuntija- ja viranomaistehtäviä osalle maakuntamuseoita. Sopimukset koskevat museon voimavarojen mukaisesti rakennusperintöä ja arkeologiaa ja useat museot ohjaavat myös korjausrakentamista ja restaurointia. Saamelaisalueen kulttuuriympäristön suojelun asiantuntijatehtävistä vastaa sopimuksen mukaisesti Saamelaismuseo Siida, joka on saamelaisten kansallismuseo Suomessa ja valtakunnallinen erikoismuseo.

Kansallisarkistosta annetun lain (1145/2016) 1 §:n mukaan kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen pysyvän säilymisen ja saatavuuden varmistamiseksi sekä käytön edistämiseksi on Kansallisarkisto. Kansallisarkisto on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto, jonka toimialueena on koko maa.

Kansallisarkiston tehtävänä on muun muassa varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen säilyminen, edistää pysyvästi säilytettävien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen saatavuutta, käyttöä ja niihin perustuvaa tutkimusta ja edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen säilymistä, hankkia näitä aineistoja pysyväan säilytykseen sekä osallistua yksityisen arkistotoiminnan kehittämiseen yhteistyössä yksityisen arkistotoiminnan harjoittajien kanssa.

Kansalliskirjaston tehtävänä on yliopistolain (558/2009) mukaisesti vastata kansallisen julkaisuperinnön tallettamisesta, ylläpidosta ja saatavuudesta. Lisäksi Kansalliskirjasto kehittää ja tarjoaa kansallisia palveluja yliopistojen kirjastoille, yleisille kirjastoille, ammattikorkeakoulukirjastoille ja erikoiskirjastoille sekä edistää kirjastoalan kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kansalliskirjasto vastaa yhdessä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin kanssa lain kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007) mukaisista tehtävistä. Vapaakappaletoiminnan avulla Kansalliskirjasto tallentaa yhteistyössä julkaisualan toimijoiden kanssa kaiken kotimaisen julkaisutuotannon tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtävänä on tallentaa televisio- ja radio-ohjelmistoja. Tallennettaviin ohjelmistoihin tulee sisällyttää edustavasti ja monipuolisesti eri aikoina yleisölle lähetettäviä televisio- ja radio-ohjelmistoja.

Lisäksi kulttuuriperinnön alalla toimii yksityisoikeudellisia järjestöjä, kuten Suomen kotiseutuliitto, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura ja ICOMOSin Suomen osasto ry. Kotiseutuliiton selvityksessä ”Kansalaisyhteiskunta kulttuuriympäristötyössä” (2017) arvioidaan, että pelkästään kulttuuriympäristöihin liittyvää toimintaa on sadoilla yhdistyksillä ja siihen osallistuu kymmeniä tuhansia aktiivisia kansalaisia. Selvitys sisältää myös kansalaisjärjestöjen näkökulmia siihen, millaista tukea vapaaehtoistyölle toivotaan hallinnolta.

2.5 Nykytilan arviointi

Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää yleissopimuksen määräysten asettamat vaatimukset. Lainsäädäntöön ei siten kohdistu välitöntä muutostarvetta. Yleissopimuksen määräykset toteutuisivat kuitenkin tehokkaammin, jos lainsäädännössä luodaan ihmisille uusia vaikutusmahdollisuuksia velvoittavien tai vapaaehtoisten järjestelyjen kautta.

Merkittävä muutospaine kohdistuu vanhimpaan osaan lainsäädäntöä, erityisesti muinaismuistolakiin. Se on yli 50 vuotta vanha eikä sen muutoksissa ole voitu seurata yhteiskunnan ja kansainvälisten veloitteiden muuttumista täysin. Muinaismuistolakiin on kuitenkin suunnitteilla muutoksia, joissa yleissopimuksen määräykset voidaan ottaa huomioon.

Yleissopimuksen voimaansaattaminen osoittaisi Suomen kannattavan Faron yleissopimuksen tavoitteita. Yleissopimus korostaa kulttuuriperintöä taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestävä kehityksen voimavarana. Tämä tulkinta vastaa Suomen tämänhetkistä kulttuuriperintöpolitiikkaa ja kulttuuriperintöalan viranomaisten toimintaa. Sopimuksen täytäntöönpano edistäisi kansallisen kulttuuriperintöpolitiikan ja eurooppalaisen yhteistyön suuntaamista kansalais- ja yhteisölähtöiseksi.

Sopimus kannustaa kehittämään kulttuuriperintöön liittyviä julkisia vastuita. Tällä hetkellä esimerkiksi Museovirasto on sopinut kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien hoitamisesta maakuntamuseoiden kanssa. Näin kulttuuriympäristötehtäviä hoidetaan osin alueilla keskushallinnon sijaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on delegoinut Seuratalojen korjausavustuksista päättämisen Suomen Kotiseutuliitolle.

Suomessa on kehitetty monia toimintamalleja, jotka tukevat yksilöiden ja yhteisöjen osallistumista kulttuuriperintöä koskeviin asioihin. Yhteisöillä on keskeinen rooli aineetonta kulttuuriperintöä tunnistettaessa ja määriteltäessä. Unescon yleissopimusta toteutetaan Suomessa verkostotoimintana, jossa keskeisiä ovat elävän perinnön ringit. Yhteisöt voivat esitellä omaa aineetonta kulttuuriperintöään avoimessa wikiluettelossa. Luettelo toimii myös pohjana sopimuksen edellyttämälle kansallisen luettelon laatimiselle.

Eräät Euroopan neuvoston jäsenmaat ovat jättäneet sopimuksen toistaiseksi hyväksymättä ja saattaa olla, etteivät ne tule sopimusta hyväksymään. Hyväksymättä jättämistä on perusteltu sillä, että sopimuksen määräykset toteutuvat jo kyseisten valtioiden lainsäädännössä. Lisäksi eräillä valtioilla saattaa olla omia kansallisia intressejä, joihin ei haluta ulkopuolista vaikutusta. Toisaalta näiden valtioiden kansallinen suhtautuminen saattaa muuttua. Sopimuksen hyväksymättä jättäminen ei asettaisi Suomea poikkeavaan asemaan suhteessa muihin Euroopan neuvoston jäsenmaiin. Tällöin Suomi ei kuitenkaan pääsisi vaikuttamaan sopimuksen puitteissa tapahtuvaan yhteistyöhön, tietojen vaihtoon ja toiminnan kehittämiseen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Faron yleissopimuksen keskeisiin tavoitteisiin kuuluu kulttuuriperinnön, elämänlaadun, identiteetin ja kestävä kehityksen välisen yhteyden vahvistaminen yhteiskunnassa. Sopimus koros-

taa kulttuuriperintöä voimavarana, kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen resurssina.

Sopimuksen taustalla on ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jossa sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön. Yksi sopimuksen keskeisistä periaatteista on yksilöiden ja yhteisöjen oikeus hyötyä kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen. Oikeuteen liittyvä velvollisuus kunnioittaa muiden kulttuuriperintöä.

Sopimus pyrkii myös vahvistamaan kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa korostamalla ihmisten oikeutta määritellä itselleen tärkeän kulttuuriperinnön. Tavoitteena on lisätä yksilöiden ja yhteisöjen toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksia kulttuuriperintöä koskevissa asioissa yhteistyössä julkisen hallinnon kanssa.

Esityksen tavoitteena on saada eduskunnan hyväksyminen kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdylle yleissopimukselle. Esitys sisältää myös ehdotuksen blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion talousarvioon eikä julkistalouteen. Sopimuksen voimaansaattamisesta mahdollisesti seuraavat muutokset viranomaisten toimintatavoissa voidaan järjestää toiminnan painotuksia muuttamalla ja jakaa useille vuosille, mistä syystä taloudellisia vaikutuksia voidaan hallita. Pidemmällä tähtäimellä sopimus voi vaikuttaa esimerkiksi viranomaisten ja kolmannen sektorin tehtävänjakoon siten, että tehtäviä delegoidaan muun muassa kansalaisjärjestöille. Tällöin pitäisi syntyä julkisen sektorin kannalta edullisia kustannusvaikutuksia.

Vaikka esityksellä ei ole suoria ja merkittäviä vaikutuksia julkistalouteen, yleissopimuksen täytäntöönpanon käynnistäminen vaatii määrärahojen varaamisen valtiolla ja kunnissa. Yleissopimuksessa korostetaan kulttuuriperinnön merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen voimavarana, joka sisältää taloudellisia mahdollisuuksia. Kulttuuriperintöä on mahdollista hyödyntää kestävästi sen arvot huomioon ottaen.

Täytäntöönpanolla arvioidaan olevan kulttuuriperintöä hyödyntäviin elinkeinoihin edistävä vaikutus. Esimerkiksi kulttuurimatkailu on alueellinen vetovoimatekijä, jolla on taloudellinen ja työllisyyttä edistävä vaikutus. Kulttuuriperintökohteet, joita ovat muun muassa museot, maailmanperintökohteet ja merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, ovat tärkeitä kulttuurimatkailukohteita. Kulttuuriperintökohteen paikallistaloudellinen vaikutus matkailuelinkeinon on moninkertainen itse kohteen kustannuksiin verrattuna. Myös kulttuuriperinnön hoito edistää työllisyyttä. Kulttuuriperintöä on mahdollisuus hyödyntää myös kestäväen kehityksen mukaisesti esimerkiksi tiloja uudelleen käyttämällä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten tehtäviin

Esityksellä ei ole välittömiä organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia. Yleissopimuksen tavoitteiden toteuttaminen merkitsee pidemmällä tähtäimellä uudenlaisia painotuksia viranomaisten tehtäviin ja toimintatapoihin sekä yhteistyöhön yli sektorirajojen. Sopimus kannustaa osapuolia kehittämään sellaisia oikeudellisia, taloudellisia ja ammatillisia puitteita, jotka mahdollistavat viranomaisten, omistajien, yritysten ja kansalaisjärjestöjen yhteistoiminnan. Viranomais-

ten tulee esimerkiksi kehittää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriperinnön vaalimiseen ja sitä koskevaan päätöksentekoon.

Sopimuksen määräysten luoma tulkinta asianosaisuudelle on huomattavasti laajempi kuin kansallisessa lainsäädännössä on pääsääntöisesti säädetty tai oikeuskäytännössä noudatettu. Näin sopimus asettaa muutospaineita esimerkiksi kulttuuriympäristöä koskevalle erityislainsäädännölle. Vaikka sopimus ei suoraan edellytä lainsäädännön muuttamista, sillä on ohjausvaikutus uusien säädösten valmisteluun ja tulkintavaikutus voimassaoleviin säädöksiin.

Sopimusosapuolet sitoutuvat kulttuuriperintöä koskevaan eurooppalaiseen yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon. Nämä kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön sekä niiden alaisten laitosten ja virastojen tavanomaisiin kansainvälisiin työtehtäviin, joten niillä ei ole merkittäviä organisatorisia tai henkilöstövaikutuksia.

4.3 Ympäristövaikutukset

Yleissopimuksen vaikutukset ympäristöön ja kulttuuriperintöön ovat myönteisiä ja pääasiassa välillisiä ja pitkällä aikavälillä toteutuvia. Sopimus korostaa kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä, sen säilyttämisen ohella osana hyvää elinympäristöä ja elämänlaatua. Sopimus velvoittaa yleisellä tasolla osapuolia hyödyntämään kulttuuriperintöä siten, että ympäristön suunnittelussa integroidaan eri lähestymistavat ja haetaan tasapainoa ympäristöä koskevien näkökulmien välillä sekä siten, että edistetään korkealaatuista, kulttuuriset arvot huomioon ottavaa suunnittelua. Yleissopimuksen tarkoittama yksilöiden ja yhteisöjen oikeus hyötyä kulttuuriperinnöstä parantaa ihmisten valmiuksia vaikuttaa elinympäristönsä laatuun ja osallistua sen rikastuttamiseen. Näin ollen sopimuksen voimaansaattaminen tukee ympäristöön liittyviä perusoikeuksia.

4.4 Sosiaaliset vaikutukset

Esityksellä on myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Yleissopimuksen tarkoituksena on nostaa esiin kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä ja tukea sosiaalisesti kestävästä kehityksestä.

Kulttuuriperintö vaikuttaa osaltaan vahvistavasti ihmisten ja yhteisöjen elämänlaatuun. Se myös lisää sosiaalista yhteenkuuluvuutta vahvistaen muun muassa vastuuntunnetta omia elinympäristöjä kohtaan. Kulttuuriperintö on myös voimavara, joka edistää rauhallista rinnakkaineloa ja konfliktien ennaltaehkäisyä. Yleissopimuksen täytäntöönpanolla on myönteistä vaikutusta ihmisten viihtyvyyteen omilla asuinalueillaan, alueen kulttuuri-identiteettiin ja vetovoimaisuuteen.

Yleissopimuksen voimaansaattaminen lisää kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia kulttuuriperintöä koskevissa asioissa pitkällä aikavälillä. Sopimus kannustaa yhteisöjä toimimaan yhteiseksi koetun kulttuuriperinnön hyväksi. Tämä osaltaan vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa, jossa ihmisillä on mahdollisuus määritellä itselleen tärkeä kulttuuriperintö. Kulttuuriperintöjen hyväksi toimivat yhteisöt, kulttuuriperintöyhteisöt, ovat yksi sopimuksen uutta luovista elementeistä.

4.5 Vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Yleissopimuksen voimaansaattaminen vaikuttaa siihen, että kaikkien ihmisten mahdollisuudet osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn ja sitä koskevaan valmisteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat. Tämä lisää yhteiskunnassa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmistelu Euroopan neuvostossa

Sopimus perustuu Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön, identiteetin ja monimuotoisuuden edistämistyöhön. Sen syntyyn on vaikuttanut Euroopan sisäisissä konflikteissa tuhoutunut kulttuuriperintö. Kulttuuriperinnöstä vastaavien ministerien kokous vuonna 2001 antoi silloiselle kulttuuriperintökomitealle (CC-PAT) tehtäväksi laatia lisäpöytäkirjaluonnoksen Granadan ja Vallettan sopimuksen soveltuviin osiin. Tavoitteena oli yleismaailmallinen periaate suojella ja vahvistaa erilaisia kulttuuriperinnön ilmenemismuotoja, jotka ovat syntyneet historian saatossa tietyllä alueella, riippumatta alueen senhetkisestä poliittisesta tilanteesta sekä seurantamekanismi ongelmatilanteiden varalle.

Varhaisissa selvityksissä kuitenkin todettiin, että pöytäkirjat eivät olisi riittävän kattavia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikka kaksi sopimusta yhdistettäisiin, ne eivät siltikään kattaisi kaikkia nykymääritelmän mukaisia kulttuuriperinnön osa-alueita, etenkin sen aineettomia ulottuvuuksia. Uudelleenarvointi johti tavoitteeseen uudesta lainsäädännöllisestä välineestä, joka koskisi kulttuuriperintöä kokonaisuudessaan, erityisesti globalisaation ja Euroopan uuden poliittisen tilanteen valossa. Tarkoitus oli suunnata huomio laajemmin myös Euroopan ulkopuoliseen maailmaan, jossa kulttuurin ja kulttuuriperinnön keskeinen asema eri elämänaloilla alkoi olla yleisesti tunnustettu asia.

Ministerikomitea hyväksyi Euroopan neuvoston kulttuuriperinnön johtokomitean (CD-PAT) alaisen asiantuntijakomitean tehtäväkuvauksen tammikuussa 2003. Komitean tehtäväksi tuli avustaa kulttuuriperintöä kehityksen voimavarana käsittelevän puiteyleissopimusluonnoksen laatimisessa. Valittu asiantuntijakomitea laati sopimuksen tekstin ottaen huomioon muilta aiheilta käsitelleiltä komiteoilta saamansa esitykset kokouksissa, jotka pidettiin Strasbourgissa vuosina 2003 ja 2004. CD-PAT:n työryhmä viimeisteli sopimuksen lokakuussa 2004 pidetyssä täysistunnossa esiin nousseiden ehdotusten perusteella.

Puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä avattiin Euroopan neuvoston jäsenmaille allekirjoitettavaksi 27 päivänä lokakuuta 2005 Farossa, Portugalissa.

Suomessa käynnistettiin vuonna 2014 työ sopimuksen voimaansaattamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi tätä varten taustaselvitystyön Museovirastolle, joka toteutti sen yhdessä Suomen kotiseutuliiton kanssa. Selvityksessä kartoitettiin kulttuuriperintötyön kehittämistarpeita, joilla voidaan edistää Faron yleissopimuksen tavoitteiden toteutumista Suomessa. Selvitystyössä tavoiteltiin sopimuksen hengen mukaisesti laajaa kansalaisten osallistumista.

5.2 Kansallinen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Museoviraston kanssa. Esityksestä pyydettiin lausunnot.

Lausunnon antoivat: Ahvenanmaan maakuntahallitus, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Museovirasto, Metsähallitus, Taiteen edistämiskeskus, Kansallisarkisto, Saamelaiskäräjät, Etelä-Karjalan liitto, Hämeen liitto, Keski-Suomen liitto, Lapin liitto, Pirkanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan Liitto, Österbottens Förbund - Pohjanmaan Liitto Kuntayhtymä, Uudenmaan liitto - Nylands förbund, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Museoliitto ry ja

Suomen Kotiseutuliitto ry. Lisäksi seuraavat tahot ilmoittivat, ettei heillä ole lausuttavaa: Varsinais-Suomen liitto - Egentliga Finlands förbund, Pohjois-Savon Liitto-Maakuntayhtymä ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Lausunnoissa on kannatettu Suomen liittymistä sopimukseen. Eräissä lausunnoissa on pyydetty täsmentämään välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Koska sopimus ei edellytä välittömiä konkreettisia muutoksia lainsäädäntöön, vaikutuksia ei voida arvioida tässä vaiheessa. Vaikutukset voidaan arvioida vasta siinä vaiheessa, kun aineellista lainsäädäntöä muutetaan yleissopimuksen mukaiseksi ja tiedetään, miten jokin tehtävä, asia tai menettely muuttuu.

Lausunnoissa on esitetty korjauksia lausunnonantajan toimialan lainsäädännön muutosten johdosta. Viittauksia voimassaolevaan lainsäädäntöön on päivitetty. Lisäksi on täydennetty lausunnonantajan toiminnan kuvausta kulttuuriperintöön liittyvissä asioissa.

Oikeusministeriö ja ulkoasianministeriö ovat tehneet useita oikeudellisia korjausehdotuksia perusteluihin, jotka on otettu huomioon. Esityksen lainsäädännön alaan kuuluvien artiklojen perusteluja on täydennetty sekä viittauksia voimassaolevaan lainsäädäntöön korjattu. Kansallisarkisto on huomauttanut esityksen perustelujen painottuvan kulttuuriympäristöön.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys ei ole suoraan riippuvainen aluehallintouudistuksesta. Aluehallinnon uudistus vaikuttaa kuitenkin välillisesti esitykseen. Viranomaisten tai julkisia hallintotehtäviä hoitavien tahojen toimivallan muutokset johtavat siihen, että toimivaltaisen viranomaisen noudatettavaksi tulisi tämän yleissopimuksen määräykset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus on oikeudelliselta luonteeltaan puiteyleissopimus, koska siinä nimenomaan määrätään, ettei se luo oikeuksia, joihin voisi vedota. Artiklojen lainsäädännön alaan kuuluminen arvioidaan jäljempänä.

Johdannossa esitellään sopimuksen teemat ja konteksti lyhyesti. Sopimuksessa viitataan Euroopan neuvoston aatteisiin ja periaatteisiin, mikä sitoo kulttuuriperinnön osaksi Euroopan neuvoston yleisiä tavoitteita. Toisessa kohdassa korostetaan kulttuuriperinnön inhimillistä arvoa ja tehtävää sekä itse kulttuuriperinnön käsitteen määrittelyn tärkeyttä muuttuvassa yhteiskunnassa.

Kolmas kohta korostaa kulttuuriperinnön merkitystä kestäväälle kehitykselle ja muistuttaa, että moninaisuuden ja identiteetin kunnioittaminen on olennainen osa kestävästä kehityksestä. Neljännessä kohdassa esitellään yksi sopimuksen keskeisistä käsitteistä, eli oikeus kulttuuriperintöön. Sopimuksen innovatiivinen sisältö perustuu juuri tähän oikeuteen ja sen seurauksiin.

Viidennessä kohdassa kulttuuriperintö määritellään yhteiseksi hyväksi, jonka eteen tarvitaan mahdollisimman laajaa demokraattista osallistumista ja kulttuurista kansalaisuutta. Kuudes kohta korostaa koulutuksen tärkeyttä ja sitä, miten kulttuuriperintöä voi käyttää rauhan, ihmisten ja kulttuurien välisen vuoropuhelun ja yhteisymmärryksen edistämiseen ja konfliktien ehkäisyyn.

Seitsemäs kohta esittelee sopimuksen aiheeseen läheisesti liittyviä muita välineitä. Sitä mukaa kun sopimuksen tavoite kulttuuriperinnön laaja-alaisesta ja syvästä merkityksestä elämän eri osa-alueille toteutuu, tarvitaan yhä enemmän välineitä eri aloilta. Sopimus ei korvaa aiempia välineitä, vaan laajentaa niiden määräysten yhteiskunnallista soveltamisalaa. Kahdeksannessa kohdassa todetaan, että tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan koko Euroopan laajuisia toimia. Seurantamekanismeilla varmistetaan, että yhteys ihmisoikeuksien ja eurooppalaisen yhteiskunnan kulttuuriperintöarvojen välillä säilyy, kun sopimuksen määräyksiä sovelletaan käytäntöön.

Johdannossa käydään läpi perusperiaatteet, jotka ovat yhteiset Euroopan neuvoston toiminnalle ja sopimuksille. Ne on yleisesti tunnustettu myös Suomessa ja vastaavat Suomen lainsäädäntöä.

1 artikla. *Yleissopimuksen tavoitteet.* Ensimmäisen artiklan A kohdassa tunnustetaan, että kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet sisältyvät olennaisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen määrittelemään oikeuteen osallistua kulttuurielämään. B kohdassa tunnustetaan yksilön ja yhteisön vastuu kulttuuriperinnöstä. Ensimmäisen artiklan C kohdassa korostetaan, että kulttuuriperinnön säilyttämisen ja sen kestävästä käytöstä päämäärinä ovat inhimillinen kehitys ja elämän laatu. D kohdassa sovitaan, että sopimusosapuolet ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin soveltaakseen tämän yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat kulttuuriperinnön merkitystä rauhallisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa ja kestävästä kehityksestä ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä sekä synergian lisäämistä kaikkien asiaan liittyvien julkisten, institutionaalisten ja yksityisten toimijoiden välillä.

Perustuslaki takaa artiklan tavoitteiden toteutumisen Suomessa. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia.

2 Artikla. *Määritelmät kulttuuriperinnölle ja kulttuuriperintöyhteisölle.* Tässä yleissopimuksessa kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat. Kulttuuriperintöyhteisö tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville.

Suomen kansallinen lainsäädäntö ei sisällä artiklassa sanottuja määritelmiä vaan ne ovat jääneet käytännön varaan. Määritelmät tulisivat lakina voimaan Suomessa tämän sopimuksen osalta. Määritelmillä saattaa kuitenkin olla tulkintavaikutus muuhun lainsäädäntöön siten, että muussa lainsäädännössä kyseisten käsitteiden määritelmä laajenee, ellei muussa lainsäädännössä ole näitä poissulkevia määritelmiä. Määritelmät eivät kuitenkaan edellytä muutoksia lainsäädäntöön eikä niiden arvioida aiheuttavan ristiriitaa tulevan lainsäädännön kehittämisen kanssa.

3 artikla. *Euroopan yhteinen kulttuuriperintö.* Osapuolet sopivat edistävänsä tietoisuutta Euroopan yhteisestä kulttuuriperinnöstä, joka koostuu kaikista niistä eurooppalaisen kulttuuriperinnön muodoista, jotka muodostavat yhteisten muistojen, ymmärryksen, identiteetin, yhtenäisyyden ja luovuuden jaetun lähteen, ja ihanteista, periaatteista ja arvoista, jotka pohjaavat kokemuksiin edistyksestä ja menneistä konflikteista ja jotka edistävät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion kunnioittamiseen perustuvan rauhanomaisen ja vakaan yhteiskunnan kehittymistä.

Suomen kansallinen lainsäädäntö toteuttaa artiklassa ilmaistut periaatteet. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia, koska periaatteilla vain ohjataan tulevaa valmistelutoimintaa.

4 artikla. *Kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet.* A kohdassa tunnustetaan, että jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, oikeus nauttia kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen. B kohdan mukaan osapuolet tunnustavat, että jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, velvollisuus kunnioittaa niin omaa kuin muidenkin kulttuuriperintöä ja näin ollen Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä. C kohdan mukaan oikeutta kulttuuriperintöön sääntelevät ainoastaan sellaiset rajoitukset, jotka ovat välttämättömiä yleisen edun ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi demokraattisessa yhteiskunnassa.

Suomen kansallinen lainsäädäntö toteuttaa artiklan määräykset. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia.

5 artikla. *Kulttuuriperintöä koskevasta lainsäädännöstä ja periaatteista.* Artikla tarkastelee poliittista toimintaa, jolla oikeudet kulttuuriperintöön turvataan. Kohdat alkavat kulttuuriperinnön osa-alueisiin liittyvän yleisen edun tunnustamisesta. Tunnustamista seuraavat kulttuuriperinnön tunnistamis- ja ymmärtämisprosessit. Niiden jälkeen kulttuuriperinnön kunnioittaminen liitetään osaksi kaikkea kehitystä, johon jokainen voi osallistua.

A kohdan mukaan yleissopimuksen osapuolet tunnustavat yleisen edun, joka liittyy kulttuuriperinnön eri osa-alueisiin niiden yhteiskunnallisen merkityksen mukaisesti. B kohdan mukaan osapuolet lisäävät kulttuuriperinnön arvoa sen tunnistamisen, tutkimuksen, tulkitsemisen, suojelun, säilyttämisen ja esittelyn myötä. C kohdan mukaan osapuolet varmistavat, kunkin osapuolen järjestelmän mukaisesti, että lainsäädäntöön sisältyvät säännökset kulttuuriperintöoikeuden toteutumiseksi artiklan 4 määrittelemällä tavalla. D kohdan mukaan osapuolet vaalivat sellaista taloudellista ja sosiaalista ilmapiiriä, joka tukee osallistumista kulttuuriperintöön liit-

tyvään toimintaan. E kohdan mukaan osapuolet edistävät kulttuuriperinnön suojelua keskeisenä tekijänä toisiaan tukevien kestävä kehityksen, kulttuurisen monimuotoisuuden ja nykyaikaisen luovuuden tavoitteiden saavuttamisessa. F kohdan mukaan osapuolet tunnustavat sen kulttuuriperinnön arvon, joka sijoittuu niiden lainkäyttövaltaan kuuluville alueille kulttuuriperinnön alkuperästä riippumatta. G kohdan mukaan osapuolet laativat integroituja strategioita edistämään tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa.

Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia. Artiklan määräykset vaikuttavat kulttuuriperintöä koskevien asioiden ohjaukseen ja suunnitteluun.

6 artikla. *Yleissopimuksen vaikutukset.* A kohdan mukaan sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä rajoitetaan tai heikennetään niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, joita turvataan kansainvälisillä asiakirjoilla, joita ovat erityisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (SopS 18 ja 19/1990; sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna SopS 71 ja 72/1994, SopS 85 ja 86/1998, SopS 8 ja 9/2005, SopS 6 ja 7/2005 sekä SopS 50 ja 51/2010; jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus). Artiklan määräyksiä on tulkittava ihmisoikeuksien ja perusvapauksien näkökulmasta. Yhdistyneiden kansakuntien yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus mainitaan ennen Euroopan ihmisoikeussopimusta, mikä johtuu siitä, että puiteyleissopimus pohjautuu erityisesti julistuksen 27 artiklaan, eikä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa (SopS 43 ja 44/1991) ole vastaavaa artiklaa.

Artiklan B kohdan mukaan sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä vaikutetaan kulttuuriperinnön ja -ympäristön kannalta suotuisampiin määräyksiin, jotka sisältyvät muihin kansallisiin tai kansainvälisiin oikeudellisiin asiakirjoihin. Tulkinnassa heikentämisen vastainen kielto on olennaista. Sopimuksen määräykset eivät saa syrjäyttää muiden kansallisten tai kansainvälisten sitoumusten, sopimusten tai muiden toimenpiteiden vaikutuksia, jos ne ovat kulttuuriperinnön kannalta suotuisampia kuin tämän sopimuksen määräykset. Arvioinnissa ratkaisevaa on, mikä edistää tämän yleissopimuksen tavoitteiden täyttymistä. Sopimus ei siten aseta rajaa eikä estä kehittämästä uusia toimenpiteitä.

Artiklan C kohdan mukaan sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä luodaan täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia. Sopimusta laadittaessa on katsottu tarpeelliseksi korostaa, ettei sopimus luo täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia siinä käsiteltyihin aiheisiin liittyen. Kyseiset oikeudet syntyvät vain kansallisilla lainsäädäntötoimilla. Tämä saattaa rajoittaa olennaisesti sopimuksen tulkintavaikutuksia.

Artiklassa on laadittu tämän sopimuksen määräysten, muiden kansainvälisten ja ylikansallisten oikeudellisten määräysten tai säännösten sekä kansallisen lainsäädännön väliset tulkintasäännöt. Artiklan määräykset vähentävät olennaisesti mahdollisia ristiriitatilanteita.

II osa. Kulttuuriperinnön merkitys yhteiskunnalle ja inhimilliselle kehitykselle.

7 artikla. *Kulttuuriperinnöstä ja vuoropuhelusta.* Artikla tarkastelee yksilön ja yhteisön välistä vuoropuhelua ja suhdetta. Siinä määritellään neljä vastuualuetta, joilla varmistetaan, että kulttuuriperintö edistää yhteisymmärrystä ja suvaitsevaisuutta Euroopan eri yhteisöjen välillä. Suomessa yliopistoissa ja korkeakouluissa sekä tutkimuslaitoksissa tehdään kulttuuriperintöön kohdistuvaa tutkimusta, joka voi edesauttaa kulttuuriperintöjen moninaisuuden ymmärrystä ja tuntemusta. Kulttuuriperintökasvatus on osa esimerkiksi suomalaisten museoiden, koulujen ja muiden koulutus- ja kasvatusinstituutioiden tehtäväkenttää. Nämä luovat osaltaan pohjaa kulttuuriperintöjä koskevien erilaisten käsitysten sovittelulle.

A kohdan mukaan osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella, kannustavansa tarkastelemaan niitä periaatteita ja tapoja, jotka liittyvät kulttuuriperinnön esilletuomiseen ja kunnioittamaan tulkintojen monimuotoisuutta. Tämän kohdan määräys ei vaadi muutoksia voimassaolevaan lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

B kohdan mukaan osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella, luovansa sovittelumenettelyjä sellaisten tilanteiden varalle, joissa eri yhteisöt liittävätkin samaan kulttuuriperintöön erilaisia arvoja. Tämän kohdan määräys ei edellytä välittömiä muutoksia lainsäädäntöön, koska lainsäädäntö sisältää kuulemista ja muutoksenhakua koskevat säännökset. Osapuolten oikeuksien tehokkaampi toteuttaminen kuitenkin vaatisi muutoksia asianosaisuutta ja muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan kulttuuriperintöä vaaliva osapuoli ei todennäköisesti ole asianosainen, jolloin muutoksenhakuoikeutta ei ole. Yleinen hallinnon kehittämisen tavoite keventää ja nopeuttaa asioiden käsittelyä on ristiriidassa tämän kohdan määräyksen kanssa.

C kohdan mukaan osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella, kehittävänsä kulttuuriperinnön tuntemusta voimavarana, joka edistää rauhallista rinnakkaiseloja lisäämällä luottamusta ja keskinäistä ymmärrystä, minkä tavoitteena on konfliktien ratkaisu ja ennalta ehkäiseminen. Tämän kohdan määräys ei vaadi muutoksia voimassaolevaan lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

D kohdan mukaan osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella, sisällyttävänsä edellä A—C kohdissa mainitut lähestymistavat kaikkiin elinikäisen oppimisen ja koulutuksen osa-alueisiin. Tämän kohdan määräys ei vaadi muutoksia voimassaolevaan lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

8 artikla. *Ympäristö, kulttuuriperintö ja elämänlaatu.* Artikla tarkastelee ympäristöä kulttuuriperinnön näkökulmasta, alueellisen yhteenkuuluvuuden ja elämänlaadun voimavarana.

A kohdan mukaan osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä rikastuttaakseen taloudellista, poliittista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä ja maankäytön suunnittelua ottamalla käyttöön kulttuuriperinnön vaikuttavuusarviointeja ja vahingoittumisen vähenemiseen tähtäviä toimentasuunnitelmia silloin, kun se on tarpeellista.

Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, koska siihen sisältyy tarkoituksenmukaisuusharkinta tarpeellisuuden osalta ja se liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

B kohdan mukaan osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä edistääkseen integroitua lähestymistapaa kulttuurista, biologista, geologista ja maankäytön monimuotoisuutta koskeviin periaatteisiin, jotta saavutettaisiin tasapaino näiden osa-alueiden välillä. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, koska kansallisen lainsäädännön ja viranomaistoiminnan perusperiaatteena on punninta eri intressien välillä harkintavallan puitteissa.

C kohdan mukaan osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä vahvistaakseen sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisäämällä yhteisen vastuun tunnetta ihmisten asuinpaikkoja kohtaan. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

D kohdan mukaan osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä edistääkseen ympäristöön tehtyjen nykyaikaisten muutosten laadun tavoitetta vaarantamatta ympäristön kulttuurisia arvoja. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

9 artikla. *Kulttuuriperinnön kestävästä käytöstä.* Yhdeksäs artikla yhdistää 1—8 artikloissa käsitellyt ulottuvuudet itse kulttuuriperinnön kestävä hallinnoinnin periaatteiksi.

A kohdan mukaan tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat edistävänsä kulttuuriperinnön koskemattomuuden kunnioittamista varmistamalla, että muutospäätöksissä huomioidaan kulttuuriset arvot. Kohdassa mainittua koskemattomuutta ei pidä ymmärtää staattisena. Siihen kuuluu myös kulttuuriperinnön aitouden ja identiteetin taustalla vaikuttavien moniulotteisten arvojen tulkinta, kunnioitus ja vahvistaminen mahdollisuuksien mukaan, vaikka arvot olisivat kiistanalaisia. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

B kohdan mukaan tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat määrittävänsä ja edistävänsä kulttuuriperinnön kestävä hoidon periaatteita ja kannustavansa kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Arvon vahvistaminen on monimutkainen prosessi, jossa tarvitaan jatkuvaa tutkimusta, keskustelua, tietoa ja koulutusta. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

C kohdan mukaan tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat varmistavansa, että kaikissa yleisissä teknisissä määräyksissä otetaan huomioon kulttuuriperinnön säilyttämisen asettamat erityisvaatimukset. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

D kohdan mukaan tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat edistävänsä perinteisten materiaalien, tekniikoiden ja taitojen käyttöä sekä niiden nykyaikaisten käyttömuotojen selvittämistä. Perinteet ovat tiedoista ja taidoista koostuvia syvällisiä tapoja ymmärtää materiaaleja, ympäristöä ja ihmisten tarpeita. Tietojen, tekniikoiden ja käytäntöjen välisiä yhteyksiä on ylläpidettävä ja kehitettävä mahdollisuuksien mukaan. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

E kohdan mukaan tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat edistävänsä työn korkeaa laatua ottamalla käyttöön ammattipätevyysjärjestelmiä ja yksilöiden, yritysten ja instituutioiden akkreditointijärjestelmiä. Osapuolilla on hyvät mahdollisuudet luoda uusia menetelmiä ja valvoa laatua, niin kouluttamisen avulla kuin tavaroiden ja palvelujen hankkijoina. Ammattipätevyysjärjestelmien tunnustamisjärjestelmiä koskevan vastuun voi toteuttaa esimerkiksi opilaitosten tai yksityisten toimijoiden avulla. Julkisesti tunnustettu ja sovellettu pätevyysjärjestelmä saattaa vaatia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Virkojen kelpoisuusvaatimuksista on jo säädetty erikseen ja se täyttää artiklan vaatimukset.

10 artikla. *Kulttuuriperintö ja taloudellinen toiminta.* Artikla luo yhteyden kulttuuriperinnön eri ulottuvuuksien ja taloudellisten seikkojen välille. Näin määriteltynä käsite on samalla tavalla moniulotteinen kuin arvon käsite.

A kohdan mukaan, jotta kulttuuriperinnön tarjoamat mahdollisuudet saataisiin kokonaisuudessaan käyttöön kestävä taloudellisen kehityksen osatekijänä, osapuolet sopivat lisäävänsä tietoisuutta kulttuuriperinnöstä ja hyödyntävänsä sen tarjoamia taloudellisia mahdollisuuksia. Kohta koskee oikeutta saada tietoa. Kestävä taloudellinen toiminta on mahdollista silloin, kun

alueen kulttuuriperintöä kehittäville tahoilla on jaettu näkemys kulttuuriperinnöstä. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano on yhteistoimintasia.

B kohdan mukaan, jotta kulttuuriperinnön tarjoamat mahdollisuudet saataisiin kokonaisuudessaan käyttöön kestävä taloudellisen kehityksen osatekijänä, osapuolet sopivat ottavansa huomioon kulttuuriperinnön erityisluonteen ja edut laatiessaan talouspoliittisia linjauksia. Kulttuuriperinnön kokonaisvaltainen hyödyntäminen on olennainen osa alueiden vetovoimaa. Taloudellinen käyttö ei kuitenkaan saa vaarantaa itse kulttuuriperintöä. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano riippuu taloustilanteesta.

C kohdan mukaan, jotta kulttuuriperinnön tarjoamat mahdollisuudet saataisiin kokonaisuudessaan käyttöön kestävä taloudellisen kehityksen osatekijänä, osapuolet sopivat varmistavansa, että nämä linjaukset kunnioittavat kulttuuriperinnön koskemattomuutta eivätkä vaaranna sen itseisarvoa. Määritelmän mukaan kulttuuriperinnöllä on muutakin arvoa kuin sen arvo tietynä hetkenä tietyn tarkoituksen valossa. Niinpä kulttuuriperinnön säilyttäminen ja sen arvon tunnistaminen on tärkeää, kuten myös muiden yhteisöjen ja etenkin tulevien sukupolvien kulttuuriperintöä koskevien oikeuksien kunnioittaminen. Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

III osa. Yhteinen vastuu kulttuuriperinnöstä ja julkisesta osallistumisesta.

11 artikla. *Kulttuuriperintöön liittyvien julkisten vastuiden järjestäminen.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta edistävänsä viranomaisten integroitua ja tietoon perustuvaa lähestymistapaa kaikilla aloilla ja kaikilla tasoilla. Integroituminen viittaa eri julkisten toimijoiden tasoihin (paikalliseen, alueelliseen, kansalliseen) sekä rajat ylittävään ja eri politiikan osa-alueiden ja hallinta-alueiden väliseen yhteistyöhön.

B kohdan mukaan osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta kehittävänsä oikeudellisia, taloudellisia ja ammatillisia puitteita, jotka mahdollistavat viranomaisten, asiantuntijoiden, omistajien, sijoittajien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoiminnan. Osapuolten hyvästä tahdosta huolimatta yhteistoiminnan tiellä on usein monia käytännön esteitä. Näitä ovat esimerkiksi yhteistyön muotoa rajoittavat lait, epäedulliset verotussäännökset tai yhteisten ammattipätevyysien puuttuminen.

C kohdan mukaan osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta kehittävänsä innovatiivisia tapoja, joilla viranomaiset voivat tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Julkisten viranomaisten ei tarvitse ottaa kaikkea vastuuta kulttuuriperinnöstä, mutta heidän on ymmärrettävä asemansa yhteistyön johtajina.

D kohdan mukaan osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta kunnioittavansa ja rohkaisevansa vapaaehtoisia aloitteita, jotka täydentävät viranomaisten toimintaa. Vapaaehtoisia aloitteita tulee tukea niin, että valtiolle kuuluva vastuu säilyy valtiolla.

E kohdan mukaan osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta rohkaisevansa kulttuuriperinnön säilyttämisestä kiinnostuneita kansalaisjärjestöjä toimimaan yleisen edun nimissä. Kulttuuriperinnön säilyttämisen alalla toimivat kansalaisjärjestöt voivat toimia tehokkaana kulttuuriperinnön edunvalvojana myös hallinnollisissa käsittelyissä tai tuomioistuinasioissa. Jotta tämä olisi mahdollista, niille olisi annettava asianosaisuus asiassa.

Lainsäädäntöä ei ole tarpeen muuttaa artiklan A—D kohtien johdosta vaan niiden täytäntöönpano liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun. Artiklan E kohta saattaa aiheuttaa muutoksia.

tarvetta, jos kulttuuriperinnön säilyttämisen alalla toimiville kansalaisjärjestöille annetaan lainsäädännössä asianosaisen oikeuksia vastaavasti kuin Århusin yleissopimuksen nojalla säädetty ympäristöasioissa. Århusin sopimuksen asianosaisen käsite on laajempi kuin hallintolain 11 §:ssä säädetään. Asianosaisen oikeuksista eräs merkittävimmistä on muutoksenhakuoikeus, jolla voidaan tehokkaasti puuttua viranomaisen antamiin ratkaisuihin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä muutoksenhausta erikseen säädetään, on rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä oikeus valittaa eräistä päätöksistä. Vastaava oikeus on valtakunnallisella yhteisöllä eräissä valtakunnallisissa asioissa. Lain 193 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan valitusoikeus eräistä päätöksistä on sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä, jonka tarkoituksena on kulttuuriarvojen suojelun edistäminen taikka elinympäristön laatuun muutoin vaikuttaminen. Luonnonsuojelulain 61 §:n 3 momentissa laajennetaan muutoksenhakuoikeutta rekisteröityihin paikallisiin, alueellisiin, valtakunnallisiin yhteisöihin tietyissä asioissa, jos niiden tarkoitus on luonnon- ja ympäristön suojelu.

Edellä mainittujen muutoksenhakuoikeuden laajennuksien kaltaisia säännöksiä voitaisiin säätää rekisteröidyn kulttuuriperintöyhdistyksen osalta esimerkiksi muinaismuistolaissa. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole kuitenkaan tarpeen tehdä välittömiä muutoksia. Kansalaisjärjestöjen toiminnan tehokkuus ei tällöin toteudu.

12 artikla. *Kulttuuriperinnön saavutettavuus ja demokraattinen osallistuminen.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat rohkaisevansa jokaista osallistumaan kulttuuriperinnön tunnistamiseen, tutkimukseen, tulkintaan, suojeluun, säilyttämiseen ja esittelemiseen sekä julkiseen pohdintaan ja keskusteluun niistä mahdollisuuksista ja haasteista, joita kulttuuriperintö tarjoaa. Kohdassa korostetaan, että yleisön osallistuminen kulttuuriperinnön arviointiprosessiin ja keskustelun avoimuus ovat keskeisessä osassa kulttuuriperinnön ja sen kestävän käytön kansallisten painopisteiden määrittämistä.

Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Perustuslain 2 §:n 2 momentissa säädetään yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Perustuslain 20 §:ssä säädetään, että vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja että julkinen valta turvaa mahdollisuuden vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Muita lakeja säädettäessä on jo otettu perustuslaki huomioon.

B kohdan mukaan osapuolet sopivat ottavansa huomioon arvon, jonka kulttuuriperintöyhteisöt liittävät siihen kulttuuriperintöön, johon ne samaistuvat. Kohdan tarkoitus on muistuttaa osapuolia, että kaikki näkökulmat on selvitettävä ja otettava huomioon ennen päätöksentekoa. Osapuolten ei tarvitse toteuttaa kaikkia toiveita, mutta niitä on kuultava tasapuolisesti ennen päätösten tekemistä ja toiminnan painopisteiden määrittämistä.

Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Hallintolain sekä sitä täydentävien erillislakien säännökset kuulemismenettelyistä riittävät määräyksen täyttämiseen.

C kohdan mukaan osapuolet sopivat tunnustavansa vapaaehtoisjärjestöjen merkityksen sekä toimintaan osallistujina että kulttuuriperintöä koskevan politiikan onnistumisen arvioijina. Vapaaehtoisjärjestöt ovat tässä avainasemassa, sillä niiden asema voi tuntua esimerkiksi syrjään jääneiden ryhmien kannalta helpommin lähestyttävältä viranomaisiin verrattuna.

Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, jos toiminta ei ole oikeudellisesti sitovaa. Jos arviointi muuttuu julkiseksi hallintotehtäväksi, on siitä säädettävä laissa.

D kohdan mukaan osapuolet sopivat parantavansa kulttuuriperinnön saavutettavuutta, erityisesti nuorten ja vähäosaisten keskuudessa, lisätäkseen tietoisuutta kulttuuriperinnön arvosta, sen ylläpitämisen ja säilyttämisen tarpeesta ja hyödyistä, joka sen avulla voidaan saavuttaa. Jotta kaikkien näkökulmat tulisivat esiin, tietyt ryhmät voi olla tarpeen rohkaista pohtimaan ja kehittämään näkemyksiään. Tietyt ryhmät voivat tuntea jäävänsä kulttuuriperinnön ulkopuolelle, ja niiden ottaminen mukaan demokraattiseen prosessiin saattaa vaatia erityistoimia.

Tämä kohta ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Kohdan määräyksen toteuttaminen vaatii lisäresurssien osoittamista.

13 artikla. *Kulttuuriperintö, tieto ja osaaminen.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat lisäävänsä mahdollisuuksia sisällyttää kulttuuriperintöulottuvuus koulutuksen kaikille tasoille, ei välttämättä omana oppiaineenaan, mutta vähintään muiden oppiaineiden monipuolisena lähteenä. B kohdan mukaan osapuolet sopivat vahvistavansa yhteyttä kulttuuriperintöopetuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä. C kohdan mukaan osapuolet sopivat tukevänsa kulttuuriperinnön, kulttuuriperintöyhteisöjen, ympäristön ja niiden välisten suhteiden monitieteistä tutkimusta. D kohdan mukaan osapuolet sopivat tukevänsa täydennyskoulutusta ja tiedon ja taitojen vaihtoa niin koulutusjärjestelmän sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Artikla ei vaadi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön vaan sen toteuttaminen liittyy toiminnan ohjaukseen ja suunnitteluun.

14 artikla. *Kulttuuriperintö ja tietoyhteiskunta.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat kehittävänsä digitaalisen teknologian hyödyntämistä parantaakseen kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta ja siitä koituvia etuja tukemalla aloitteita, jotka edistävät sisältöjen laatua ja pyrkivät takaamaan kielten ja kulttuurien moninaisuuden tietoyhteiskunnassa. B kohdan mukaan osapuolet sopivat kehittävänsä digitaalisen teknologian hyödyntämistä parantaakseen kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta ja siitä koituvia etuja tukemalla kansainvälisesti yhteensopivia standardeja, jotka koskevat kulttuuriperinnön tutkimusta, säilyttämistä, parantamista ja suojelua, torjuen samalla kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa ja liikkumista. C kohdan mukaan osapuolet sopivat kehittävänsä digitaalisen teknologian hyödyntämistä parantaakseen kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta ja siitä koituvia etuja pyrkimällä poistamaan kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saavutettavuuden esteitä, erityisesti silloin, kun kyse on koulutuksellisista tarkoituksista, unohtamatta kuitenkin teollis- ja tekijänoikeuksien suojelua. D osapuolet tunnustavat, että kulttuuriperintöä koskevien digitaalisten sisältöjen luominen ei saisi vaarantaa olemassa olevan kulttuuriperinnön säilymistä.

Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia. Viranomaisilla on uusiin teknologioihin perustuvia järjestelmiä ja julkisella rahoituksella tuetaan uusien teknologioiden käyttöä. Kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa estetään muun muassa kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetulla lailla (933/2016).

IV osa. Seuranta ja yhteistyö.

15 artikla. *Osapuolten lupauksista.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat kehittävänsä Euroopan neuvoston avulla tämän yleissopimuksen periaatteiden kanssa yhdenmukaisen valvontajärjestelmän, joka kattaa kulttuuriperintöön liittyvät lainsäädännöt, menettelytavat ja käytännöt. B kohdan mukaan osapuolet sopivat ylläpitävänsä ja kehittävänsä yhteistä julkista tietojärjestelmää ja luovuttavansa siihen tietoja. Järjestelmä helpottaa sen arvioimista, miten osapuolet täyttävät tähän yleissopimukseen perustuvat sitoumuksensa.

Tietojärjestelmä on jo kehitetty ja Suomi on ollut osaltaan sitä rahoittamassa. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia. Järjestelmään ei kerätä, toimiteta tai tallenneta henkilötietolain (523/1999) tai viranomaisten toiminnasta annetun lain (621/1999) mukaan salassa pidettäviä tietoja.

16 artikla. *Seurantamekanismi.* A kohdan mukaan ministerikomitea nimeää Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 17 artiklan mukaisesti tarkoituksenmukaisen komitean tai valitsee olemassa olevan komitean valvomaan tämän yleissopimuksen soveltamista. Komitea päättää omista menettelytapasäännöistään. B kohdan mukaan nimetty komitea vahvistaa tarvittaessa työjärjestyksensä. Komitea hallinnoi 15 artiklassa tarkoitettua yhteistä tietojärjestelmää, säilyttäen yleiskuvan keinoista, joilla sopimuksen määrittelemät velvoitteet täytetään. Komitea antaa neuvoa-antavan lausunnon yhden tai useamman osapuolen pyynnöstä mistä tahansa tämän yleissopimuksen tulkintaan liittyvästä kysymyksestä, ottaen huomioon kaikki Euroopan neuvoston oikeudelliset asiakirjat. Komitea laatii yhden tai useamman osapuolen aloitteesta arvioinnin siitä, miten sopimusvaltiot ovat panneet tämän yleissopimuksen tietyltä osalta täytäntöön. Komitea edistää tämän yleissopimuksen sektorien rajat ylittävää soveltamista tekeillä yhteistyötä muiden Euroopan neuvoston komiteoiden kanssa ja osallistumalla muihin Euroopan neuvoston aloitteisiin, raportoi toiminnastaan ministerikomitealle. Komitean toimintaan voi osallistua asiantuntijoita ja tarkkailijoita.

Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia, koska seurantamekanismiin ei liity oikeudellista seuraamusjärjestelmää vaan kyseessä on tavanomainen kansainvälinen yhteistyöhön liittyvä järjestön toiminta.

17 artikla. *Seuranta koskeva yhteistyö.* A kohdan mukaan osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi toteuttamalla yhteistyöstrategioita, joiden avulla vastataan seurantaprosessin myötä tunnistettuihin tarpeisiin. B kohdan mukaan osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi edistämällä monenvälistä ja rajat ylittävää toimintaa ja kehittämällä alueellisen yhteistyön verkostoja näiden strategioiden täytäntöönpanoa varten. C kohdan mukaan osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi kehittämällä, määrittelemällä ja jakamalla hyviä käytäntöjä. D kohdan mukaan osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi tiedottamalla yleisölle tämän yleissopimuksen tavoitteista ja täytäntöönpanosta.

Mitkä tahansa osapuolet voivat yhteisestä sopimuksesta tehdä rahoitusjärjestelyjä kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi. Rahoitusjärjestelyt ovat vapaaehtoisia. Voimassaolevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia.

V osa. Loppumääräykset.

18 artikla. *Allekirjoittaminen ja voimaantulo.* A kohdassa todetaan, että yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. B kohdassa todetaan, että yleissopimuksen voimaantulo edellyttää sen ratifiointia tai hyväksyntää. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan. C kohdassa todetaan, että yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ovat il-

maisseet suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi edellisen kappaleen määräysten mukaisesti. D kohdassa todetaan, että kunkin sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona ratifiointi- tai hyväksymiskirja on talletettu.

Artiklan määräykset ovat tyypilliset allekirjoittamiselle ja voimaantulolle.

19 artikla. Liittyminen. A kohdan mukaan yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi kutsua minkä tahansa Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion ja Euroopan yhteisön liittymään sopimukseen Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 20 artiklan d kohdan mukaisella enemmistöpäätöksellä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, joilla on paikka ministerikomiteassa. B kohdan mukaan minkä tahansa liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta, jos se liittyy tähän yleissopimukseen, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Artiklan määräykset ovat tyypilliset Euroopan neuvoston sopimukseen liittymiselle.

20 artikla. Alueellinen soveltaminen. A kohdan mukaan mikä tahansa jäsenvaltio voi, allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis-, tai liittymiskirjansa, määritellä alueen tai alueet, joita tämä yleissopimus koskee. B kohdan mukaan mikä tahansa jäsenvaltio voi myöhempanä ajankohtana Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella laajentaa tämän sopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tämän alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen. C kohdan mukaan mikä tahansa ilmoitus, joka on tehty kahden edellisen kappaleen määräysten mukaisesti, voidaan minkä tahansa ilmoituksessa mainitun alueen osalta perua pääsihteerille osoitetulla selityksellä. Peruminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut selityksen.

21 artikla. Irtisanominen. A kohdan mukaan osapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. B kohdan mukaan irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen. Kyseessä ovat tyypilliset irtisanomista koskevat määräykset.

22 artikla. Muutokset. Artikla sisältää määräykset, jotka koskevat muutoksia tähän sopimukseen. Muutoksiin liittyy esitys, tiedoksianto muille sopimusosapuolille, käsittely sekä voimaansaattaminen. Muutokset saatetaan voimaan Suomessa kansallisten menettelyjen mukaisesti.

23 artikla. Ilmoitukset. Artiklassa on tyypilliset määräykset ilmoituksista, jotka koskevat allekirjoituksia, kutsuja, ilmoituksia, ratifiointia, hyväksymistä, liittymisasiakirjojen tallettamista sekä voimaantulopäiviä. Artikla ei liity Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

2 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakiehdotuksen 1 §:n mukaan lakina voimassa sellaisina

kuin Suomi on niihin sitoutunut. Lainsäädännön alaan kuuluvia sopimusmääräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki tulee voimaan samanaikaisesti yleissopimuksen kanssa.

3 Voimaantulo

Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2011. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta Suomen hyväksymiskirjan tallettamisesta. Esitykseen sisältyvä laki esitetään tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti yleissopimuksen kanssa.

Yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Tällaisia määräyksiä ovat esimerkiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 11 kohdan muinaismuistoja sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja esineiden suojelua maakunnassa koskevat määräykset. Esitykseen sisältyvän voimaansaattamislakiehdotukseen voimaantulemiselle Ahvenanmaan maakunnassa on siten saatava itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Sopimukset eräät artiklat kuuluvat lainsäädännön alaan. Lisäksi artiklat muodostavat sellaisen toiminnan viitekehyksen, joka vaikuttaa olennaisesti yhteiskunnan rakenteisiin. Sopimus asettaa uudenlaisia vaatimuksia kulttuuriperinnön huomioonottamiseksi lukuisissa asioissa.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos se koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksessä tarkoitettu asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Sopimuksen 2 artiklassa on kaksi sopimusta koskevaa määritelmää, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Ensimmäinen määritelmä on kulttuuriperinnölle. Se tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat.

Toinen määritelmä on kulttuuriperintöyhteisölle. Sillä tarkoitetaan niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville. Määritelmät kuuluvat lainsäädännön alaan, koska niillä mää-

riteltyt käsitteet vaikuttavat lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen (PeVL 24/2001 vp ja PeVL 6/2001 vp).

Sopimuksen 4 artiklassa tunnustetaan kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, oikeus nauttia kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen. Jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, velvollisuus kunnioittaa niin omaa kuin muidenkin kulttuuriperintöä ja näin ollen Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä. Oikeutta kulttuuriperintöön sääntelevät ainoastaan sellaiset rajoitukset, jotka ovat välttämättömiä yleisen edun ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi demokraattisessa yhteiskunnassa.

Sopimuksen 5 artiklan määräys, joka koskee kulttuuriperintöä koskevaa lainsäädäntöä ja periaatteita, asettaa vaatimuksen, jolla varmistetaan, että kunkin osapuolen järjestelmän mukaisesti, että lainsäädäntöön sisältyvät säännökset kulttuuriperintöoikeuden toteutumiseksi artiklan 4 määrittelemällä tavalla. Sopimuksen 4 ja 5 artiklan määräykset yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 6 artiklassa on yleissopimuksen vaikutukset. Sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä rajoitettaisiin tai heikennettäisiin niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, joita turvataan kansainvälisillä asiakirjoilla, joita ovat erityisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus. Lisäksi sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että vaikutetaan kulttuuriperinnön ja -ympäristön kannalta suotuisampiin määräyksiin, jotka sisältyvät muihin kansallisiin tai kansainvälisiin oikeudellisiin asiakirjoihin.

Sopimuksen määräykset eivät luo täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia. Määräyksiin vetoamisen estäminen rajoittaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia ja on siten lainsäädännön alaan kuuluva.

Sopimuksen 15 artiklassa on osapuolten lupaukset. Niillä sitoudutaan kehittämään Euroopan neuvoston avulla tämän yleissopimuksen periaatteiden kanssa yhdenmukainen valvontajärjestelmä, joka kattaa kulttuuriperintöön liittyvät lainsäädännöt, menettelytavat ja käytännöt. Lisäksi sitoudutaan ylläpitämään ja kehittämään yhteistä julkista tietojärjestelmää ja luovuttavansa siihen tietoja. Järjestelmän tarkoituksena on helpottaa sen arvioimista, miten osapuolet täyttävät tähän yleissopimukseen perustuvat sitoumukset. Tiedon keräämistä ja välittämistä koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.

Sopimuksen 20 artiklassa on määräykset alueellisesta soveltamisesta. Jäsenvaltio voi, allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis-, tai liittymiskirjansa, määritellä alueen tai alueet, joita tämä yleissopimus koskee. Jäsenvaltio voi myöhempänä ajankohtana Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella laajentaa tämän sopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tämän alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

Lisäksi ilmoitus, joka on tehty kahden edellisen kappaleen määräysten mukaisesti, voidaan minkä tahansa ilmoituksessa mainitun alueen osalta perua pääsihteerille osoitetulla selityksellä. Peruminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut selityksen. Alueellista soveltamista koskevat määräykset ovat lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

4.2 Käsittelyjärjestys

Yleissopimuksella on yhtymäkohtia useisiin perustuslain säännöksiin. Yleissopimus on laadittu ottaen huomioon ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jonka mukaan sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön. Perustuslaki on myös laadittu siten, että se on yhdenmukainen ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen kanssa.

Perustuslain 20 § on merkittävin suhteessa sopimuksen määräyksiin. Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Perustuslain 20 §:n 2 momentti, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Yleissopimuksen määräykset eivät ole ristiriidassa 20 §:n säännöksiin kanssa vaan edellyttävät vastaavaa aineellista lainsäädäntöä.

Perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Yleissopimuksen määräykset ovat yhdenmukaiset myös 14 §:n 4 momentin kanssa. Lisäksi perustuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kansan valtaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Tämä valtiojärjestyksen perusteisiin kuuluva säännös ilmaisee sen periaatteen, etteivät yksilön mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen kansanvaltaisessa yhteiskunnassa voi rajoittaa vain mahdollisuuteen äänestää vaaleissa.

Yleissopimuksen määräyksillä ei rajoiteta perusoikeuksia vaan ne tukevat perusoikeuksien toteutumista kokonaisuudessaan. Lisäksi yleissopimuksen määräyksiä ei sen mukaan saa tulkita siten, että niillä rajoitettaisiin tai heikennettäisiin ihmisoikeuksia ja perusvapauksia tai muutoin sopimusta laajempia oikeuksia.

Edellä sanotuilla perusteilla yleissopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Yleissopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan siten hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislaiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä Farossa, 27 päivänä lokakuuta 2005 tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen.

Koska kysymyksessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä Farossa 27 päivänä lokakuuta 2005 tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 5 päivänä heinäkuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho

Sopimusteksti

**EUROOPAN NEUVOSTON PUITEYLEIS-
SOPIMUS KULTTUURIPERINNÖN YH-
TEISKUNNALLISESTA MERKITYK-
SESTÄ**

**COUNCIL OF EUROPE FRAMEWORK
CONVENTION ON THE VALUE OF
CULTURAL HERITAGE FOR SOCIETY**

Faro, 27.10.2005

Faro, 27.10.2005

Johdanto

Preamble

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen, ja jotka

ottavat huomioon, että yksi Euroopan neuvoston tavoitteista on lisätä yhtenäisyyttä neuvoston jäsenten välillä, jotta voitaisiin varjella ja vaalia niitä ihanteita ja periaatteita, jotka perustuvat ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiselle ja jotka ovat valtioiden yhteistä perintöä;

katsovat, että on tarpeen asettaa ihmiset ja inhimilliset arvot keskeiseksi osaksi laajentunutta ja monialaista kulttuuriperinnön käsitettä;

korostavat viisaasti hyödynnetyn kulttuuriperinnön arvoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia kestävä kehityksen ja elämänlaadun voimavarana jatkuvasti kehittyvässä yhteiskunnassa;

tunnustavat, että jokaisella ihmisellä on oikeus, muiden oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista unohtamatta, yhteyteen valitsemansa kulttuuriperinnön kanssa. Tämä on osa oikeutta osallistua vapaasti kulttuurielämään, joka sisältyy Yhdistyneiden kansakuntien antamaan ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen (1948) ja jonka yleissopimus taloudellisista, sosiaalisista, ja sivistyksellisistä oikeuksista (1966) takaa;

ovat vakuuttuneita tarpeesta saada jokainen yhteiskunnan jäsen osallistumaan kulttuuriperinnön määrittelyyn ja ylläpitoon;

ovat vakuuttuneita sellaisen kulttuuriperinnön koskevan politiikan ja sellaisten koulutuksellisten aloitteiden järkevyydestä, jotka kohtelevat kaikkea kulttuuriperintöä tasapuolisesti ja edistävät näin kulttuurien ja uskontojen välistä vuoropuhelua;

huomioivat eräät Euroopan neuvoston asiakirjat, joita ovat erityisesti Euroopan kulttuuriyleissopimus (1954), eurooppalainen yleis-

The member States of the Council of Europe, Signatories hereto,

Considering that one of the aims of the Council of Europe is to achieve greater unity between its members for the purpose of safeguarding and fostering the ideals and principles, founded upon respect for human rights, democracy and the rule of law, which are their common heritage;

Recognising the need to put people and human values at the centre of an enlarged and cross-disciplinary concept of cultural heritage;

Emphasising the value and potential of cultural heritage wisely used as a resource for sustainable development and quality of life in a constantly evolving society;

Recognising that every person has a right to engage with the cultural heritage of their choice, while respecting the rights and freedoms of others, as an aspect of the right freely to participate in cultural life enshrined in the United Nations Universal Declaration of Human Rights (1948) and guaranteed by the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966);

Convinced of the need to involve everyone in society in the ongoing process of defining and managing cultural heritage;

Convinced of the soundness of the principle of heritage policies and educational initiatives which treat all cultural heritages equitably and so promote dialogue among cultures and religions;

Referring to the various instruments of the Council of Europe, in particular the European Cultural Convention (1954), the Convention

sopimus rakennusperinnön suojelusta (1985), eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta (1992, tarkistettu) ja Euroopan maisemayleissopimus (2000);

ovat vakuuttuneita siitä, että näiden periaatteiden toimivan täytäntöönpanon kannalta on tärkeää luoda yleiseurooppalaiset yhteistyöpuitteet;

ovat sopineet seuraavaa:

I osa

Tavoitteet, määritelmät ja periaatteet

1 artikla

Yleissopimuksen tavoitteet

Tämän yleissopimuksen osapuolet sopivat

a. tunnustavansa, että kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet sisältyvät olennaisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen määrittelemään oikeuteen osallistua kulttuurielämään;

b. tunnustavansa yksilön ja yhteisön vastuun kulttuuriperinnöstä;

c. korostavansa, että kulttuuriperinnön säilyttämisen ja sen kestävä käytön päämäärinä ovat inhimillinen kehitys ja elämän laatu;

d. ryhtyvänsä tarvittaviin toimenpiteisiin soveltaakseen tämän yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat

- kulttuuriperinnön merkitystä rauhallisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa ja kestävä kehityksen ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämiseksi;

- synergian lisäämistä kaikkien asiaan liittyvien julkisten, institutionaalisten ja yksityisten toimijoiden välillä.

2 artikla

Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa

a. kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä ku-

for the Protection of the Architectural Heritage of Europe (1985), the European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (1992, revised) and the European Landscape Convention (2000);

Convinced of the importance of creating a pan-European framework for co-operation in the dynamic process of putting these principles into effect;

Have agreed as follows:

Section I

Aims, definitions and principles

Article 1

Aims of the Convention

The Parties to this Convention agree to:

a. recognise that rights relating to cultural heritage are inherent in the right to participate in cultural life, as defined in the Universal Declaration of Human Rights;

b. recognise individual and collective responsibility towards cultural heritage;

c. emphasise that the conservation of cultural heritage and its sustainable use have human development and quality of life as their goal;

d. take the necessary steps to apply the provisions of this Convention concerning:

- the role of cultural heritage in the construction of a peaceful and democratic society, and in the processes of sustainable development and the promotion of cultural diversity;

- greater synergy of competencies among all the public, institutional and private actors concerned.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Convention,

a. cultural heritage is a group of resources inherited from the past which people identify, independently of ownership, as a reflection

vastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojään ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat;

b. kulttuuriperintöyhteisö tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka arvostavat tiettyjä kulttuuriperinnön piirteitä, joita he haluavat julkisen toiminnan puitteissa ylläpitää ja välittää tuleville sukupolville.

and expression of their constantly evolving values, beliefs, knowledge and traditions. It includes all aspects of the environment resulting from the interaction between people and places through time;

b. a heritage community consists of people who value specific aspects of cultural heritage which they wish, within the framework of public action, to sustain and transmit to future generations.

3 artikla

Euroopan yhteinen kulttuuriperintö

Osapuolet sopivat edistävänsä tietoisuutta Euroopan yhteisestä kulttuuriperinnöstä, joka koostuu

a. kaikista niistä eurooppalaisen kulttuuriperinnön muodoista, jotka muodostavat yhteisten muistojen, ymmärryksen, identiteetin, yhtenäisyyden ja luovuuden jaetun lähteen, ja

b. ihanteista, periaatteista ja arvoista, jotka pohjaavat kokemuksiin edistyksestä ja menneistä konflikteista ja jotka edistävät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion kunnioittamiseen perustuvan rauhanomaisen ja vakaan yhteiskunnan kehittymistä.

Article 3

The common heritage of Europe

The Parties agree to promote an understanding of the common heritage of Europe, which consists of:

a. all forms of cultural heritage in Europe which together constitute a shared source of remembrance, understanding, identity, cohesion and creativity, and

b. the ideals, principles and values, derived from the experience gained through progress and past conflicts, which foster the development of a peaceful and stable society, founded on respect for human rights, democracy and the rule of law.

4 artikla

Kulttuuriperintöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet

Osapuolet tunnustavat, että

a. jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, oikeus nauttia kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen;

b. jokaisella on, yksin tai yhdessä muiden kanssa, velvollisuus kunnioittaa niin omaa kuin muidenkin kulttuuriperintöä ja näin ollen Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä;

c. oikeutta kulttuuriperintöön sääntelevät ainoastaan sellaiset rajoitukset, jotka ovat välttämättömiä yleisen edun ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi demokraattisessa yhteiskunnassa.

Article 4

Rights and responsibilities relating to cultural heritage

The Parties recognise that:

a. everyone, alone or collectively, has the right to benefit from the cultural heritage and to contribute towards its enrichment;

b. everyone, alone or collectively, has the responsibility to respect the cultural heritage of others as much as their own heritage, and consequently the common heritage of Europe;

c. exercise of the right to cultural heritage may be subject only to those restrictions which are necessary in a democratic society for the protection of the public interest and the rights and freedoms of others.

5 artikla

Kulttuuriperintöä koskeva lainsäädäntö ja periaatteet

Osapuolet

- a. tunnustavat yleisen edun, joka liittyy kulttuuriperinnön eri osa-alueisiin niiden yhteiskunnallisen merkityksen mukaisesti;
- b. lisäävät kulttuuriperinnön arvoa sen tunnistamisen, tutkimuksen, tulkitsemisen, suojelun, säilyttämisen ja esittelyn myötä;
- c. varmistavat, kunkin osapuolen järjestelmän mukaisesti, että lainsäädäntöön sisältyvät säännökset kulttuuriperintöoikeuden toteutumiseksi artiklan 4 määrittelemällä tavalla;
- d. vaalivat sellaista taloudellista ja sosiaalista ilmapiiriä, joka tukee osallistumista kulttuuriperintöön liittyvään toimintaan;
- e. edistävät kulttuuriperinnön suojelua keskeisenä tekijänä toisiaan tukevien kestävä kehityksen, kulttuurisen monimuotoisuuden ja nykyaikaisen luovuuden tavoitteiden saavuttamisessa;
- f. tunnustavat sen kulttuuriperinnön arvon, joka sijoittuu niiden lainkäyttövaltaan kuuluville alueille kulttuuriperinnön alkuperästä riippumatta;
- g. laativat integroituja strategioita edistämään tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanoa.

6 artikla

Yleissopimuksen vaikutukset

- Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkiten siten, että niillä
- a. rajoitetaan tai heikennetään niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, joita turvataan kansainvälisillä asiakirjoilla, joita ovat erityisesti ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus;
 - b. vaikutetaan kulttuuriperinnön ja ympäristön kannalta suotuisampiin määräyksiin, jotka sisältyvät muihin kansallisiin tai kansainvälisiin oikeudellisiin asiakirjoihin;
 - c. luodaan täytäntöönpanokelpoisia

Article 5

Cultural heritage law and policies

The Parties undertake to:

- a. recognise the public interest associated with elements of the cultural heritage in accordance with their importance to society;
- b. enhance the value of the cultural heritage through its identification, study, interpretation, protection, conservation and presentation;
- c. ensure, in the specific context of each Party, that legislative provisions exist for exercising the right to cultural heritage as defined in Article 4;
- d. foster an economic and social climate which supports participation in cultural heritage activities;
- e. promote cultural heritage protection as a central factor in the mutually supporting objectives of sustainable development, cultural diversity and contemporary creativity;
- f. recognise the value of cultural heritage situated on territories under their jurisdiction, regardless of its origin;
- g. formulate integrated strategies to facilitate the implementation of the provisions of this Convention.

Article 6

Effects of the Convention

- No provision of this Convention shall be interpreted so as to:
- a. limit or undermine the human rights and fundamental freedoms which may be safeguarded by international instruments, in particular, the Universal Declaration of Human Rights and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms;
 - b. affect more favourable provisions concerning cultural heritage and environment contained in other national or international legal instruments;
 - c. create enforceable rights.

oikeuksia.

II osa

Kulttuuriperinnön merkitys yhteiskunnalle ja
inhimilliselle kehitykselle

7 artikla

Kulttuuriperintö ja vuoropuhelu

Osapuolet sopivat, viranomaisten ja muiden toimielinten avustuksella,

a. kannustavansa tarkastelemaan niitä periaatteita ja tapoja, jotka liittyvät kulttuuriperinnön esilletuomiseen ja kunnioittamaan tulkintojen monimuotoisuutta;

b. luovansa sovittelumenettelyjä sellaisten tilanteiden varalle, joissa eri yhteisöt liittävät samaan kulttuuriperintöön erilaisia arvoja;

c. kehittävänsä kulttuuriperinnön tuntemusta voimavarana, joka edistää rauhallista rinnakkaiseloä lisäämällä luottamusta ja keskinäistä ymmärrystä tavoitteena konfliktien ratkaisu ja ennaltaehkäiseminen;

d. sisällyttävänsä nämä lähestymistavat kaikkiin elinikäisen oppimisen ja koulutuksen osa-alueisiin.

8 artikla

Ympäristö, kulttuuriperintö ja elämänlaatu

Osapuolet sopivat hyödyntävänsä kaikkea kulttuuriympäristöön sisältyvää kulttuuriperintöä

a. rikastuttaakseen taloudellista, poliittista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä ja maankäytön suunnittelua ottamalla käyttöön kulttuuriperinnön vaikuttavuusarviointeja ja vahingoittumisen vähenemiseen tähtääviä toimintasuunnitelmia silloin kun se on tarpeellista;

b. edistääkseen integroitua lähestymistapaa kulttuurista, biologiasta, geologiasta ja maankäytön monimuotoisuutta koskeviin periaatteisiin, jotta saavutettaisiin tasapaino näiden osa-alueiden välillä;

c. vahvistaakseen sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisäämällä yhteisen vastuun tunnetta ihmisten asuinpaikkoja kohtaan;

Section II

Contribution of cultural heritage to society
and human development

Article 7

Cultural heritage and dialogue

The Parties undertake, through the public authorities and other competent bodies, to:

a. encourage reflection on the ethics and methods of presentation of the cultural heritage, as well as respect for diversity of interpretations;

b. establish processes for conciliation to deal equitably with situations where contradictory values are placed on the same cultural heritage by different communities;

c. develop knowledge of cultural heritage as a resource to facilitate peaceful co-existence by promoting trust and mutual understanding with a view to resolution and prevention of conflicts;

d. integrate these approaches into all aspects of lifelong education and training.

Article 8

Environment, heritage and quality of life

The Parties undertake to utilise all heritage aspects of the cultural environment to:

a. enrich the processes of economic, political, social and cultural development and land-use planning, resorting to cultural heritage impact assessments and adopting mitigation strategies where necessary;

b. promote an integrated approach to policies concerning cultural, biological, geological and landscape diversity to achieve a balance between these elements;

c. reinforce social cohesion by fostering a sense of shared responsibility towards the places in which people live;

d. edistääkseen ympäristöön tehtyjen nykyaikaisten muutosten laadun tavoitetta vaarantamatta ympäristön kulttuurisia arvoja.

d. promote the objective of quality in contemporary additions to the environment without endangering its cultural values.

9 artikla

Article 9

Kulttuuriperinnön kestävä käyttö

Sustainable use of the cultural heritage

Tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä osapuolet sopivat

To sustain the cultural heritage, the Parties undertake to:

a. edistävänsä kulttuuriperinnön koskemattomuuden kunnioittamista varmistamalla, että muutospäätöksissä huomioidaan kulttuuriset arvot;

a. promote respect for the integrity of the cultural heritage by ensuring that decisions about change include an understanding of the cultural values involved;

b. määrittävänsä ja edistävänsä kulttuuriperinnön kestävä hoidon periaatteita ja kannustavansa kulttuuriperinnön säilyttämiseen;

b. define and promote principles for sustainable management, and to encourage maintenance;

c. varmistavansa, että kaikissa yleisissä teknisissä määräyksissä otetaan huomioon kulttuuriperinnön säilyttämisen asettamat erityisvaatimukset;

c. ensure that all general technical regulations take account of the specific conservation requirements of cultural heritage;

d. edistävänsä perinteisten materiaalien, tekniikoiden ja taitojen käyttöä sekä niiden nykyaikaisten käyttömuotojen selvittämistä;

d. promote the use of materials, techniques and skills based on tradition, and explore their potential for contemporary applications;

e. edistävänsä työn korkeaa laatua ottamalla käyttöön ammatipätevyysjärjestelmiä ja yksilöiden, yritysten ja instituutioiden akkreditointijärjestelmiä.

e. promote high-quality work through systems of professional qualifications and accreditation for individuals, businesses and institutions.

10 artikla

Article 10

Kulttuuriperintö ja taloudellinen toiminta

Cultural heritage and economic activity

Jotta kulttuuriperinnön tarjoamat mahdollisuudet saataisiin kokonaisuudessaan käyttöön kestävä taloudellisen kehityksen osatekijänä, osapuolet sopivat

In order to make full use of the potential of the cultural heritage as a factor in sustainable economic development, the Parties undertake to:

a. lisäävänsä tietoisuutta kulttuuriperinnöstä ja hyödyntävänsä sen tarjoamia taloudellisia mahdollisuuksia;

a. raise awareness and utilise the economic potential of the cultural heritage;

b. ottavansa huomioon kulttuuriperinnön erityisluonteen ja edut laatiessaan talouspoliittisia linjauksia;

b. take into account the specific character and interests of the cultural heritage when devising economic policies; and

c. varmistavansa, että nämä linjaukset kunnioittavat kulttuuriperinnön koskemattomuutta eivätkä vaaranna sen itseisarvoa.

c. ensure that these policies respect the integrity of the cultural heritage without compromising its inherent values.

III osa	Section III
Yhteinen vastuu kulttuuriperinnöstä ja julkinen osallistuminen	Shared responsibility for cultural heritage and public participation
11 artikla	Article 11
<i>Kulttuuriperintöön liittyvien julkisten vastuiden järjestäminen</i>	<i>The organisation of public responsibilities for cultural heritage</i>
Osapuolet sopivat kulttuuriperinnön hoidon osalta a. edistävänsä viranomaisten integroitua ja tietoon perustuvaa lähestymistapaa kaikilla aloilla ja kaikilla tasoilla; b. kehittävänsä oikeudellisia, taloudellisia ja ammatillisia puitteita, jotka mahdollistavat viranomaisten, asiantuntijoiden, omistajien, sijoittajien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoiminnan; c. kehittävänsä innovatiivisia tapoja, joilla viranomaiset voivat tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa; d. kunnioittavansa ja rohkaisevansa vapaaehtoisia aloitteita, jotka täydentävät viranomaisten toimintaa; e. rohkaisevansa kulttuuriperinnön säilyttämisestä kiinnostuneita kansalaisjärjestöjä toimimaan yleisen edun nimissä.	In the management of the cultural heritage, the Parties undertake to: a. promote an integrated and well-informed approach by public authorities in all sectors and at all levels; b. develop the legal, financial and professional frameworks which make possible joint action by public authorities, experts, owners, investors, businesses, non-governmental organisations and civil society; c. develop innovative ways for public authorities to co-operate with other actors; d. respect and encourage voluntary initiatives which complement the roles of public authorities; e. encourage non-governmental organisations concerned with heritage conservation to act in the public interest.
12 artikla	Article 12
<i>Kulttuuriperinnön saavutettavuus ja demokraattinen osallistuminen</i>	<i>Access to cultural heritage and democratic participation</i>
Osapuolet sopivat a. rohkaisevansa jokaista osallistumaan - kulttuuriperinnön tunnistamiseen, tutkimukseen, tulkintaan, suojeluun, säilyttämiseen ja esittelemiseen; - julkiseen pohdintaan ja keskusteluun niistä mahdollisuuksista ja haasteista, joita kulttuuriperintö tarjoaa; b. ottavansa huomioon arvon, jonka kulttuuriperintöyhteisöt liittävät siihen kulttuuriperintöön, johon ne samaistuvat; c. tunnustavansa vapaaehtoisjärjestöjen merkityksen sekä toimintaan osallistujina että kulttuuriperintöä koskevan politiikan onnistumisen arvioijina; d. parantavansa kulttuuriperinnön saavutettavuutta, erityisesti nuorten ja vähäosaisten	The Parties undertake to: a. encourage everyone to participate in: - the process of identification, study, interpretation, protection, conservation and presentation of the cultural heritage ; - public reflection and debate on the opportunities and challenges which the cultural heritage represents; b. take into consideration the value attached by each heritage community to the cultural heritage with which it identifies; c. recognise the role of voluntary organisations both as partners in activities and as constructive critics of cultural heritage policies; d. take steps to improve access to the heritage, especially among young people and the

keskuudessa, lisätäkseen tietoisuutta kulttuuriperinnön arvosta, sen ylläpitämisen ja säilyttämisen tarpeesta ja hyödystä, joka sen avulla voidaan saavuttaa.

13 artikla

Kulttuuriperintö, tieto ja osaaminen

Osapuolet sopivat

a. lisäävänsä mahdollisuuksia sisällyttää kulttuuriperintöolottuvuus koulutuksen kaikille tasoille, ei välttämättä omana oppiaineenaan, mutta vähintään muiden oppiaineiden monipuolisena lähteenä;

b. vahvistavansa yhteyttä kulttuuriperintöopetuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä;

c. tukevansa kulttuuriperinnön, kulttuuriperintöyhteisöjen, ympäristön ja niiden välisten suhteiden monitieteistä tutkimusta;

d. tukevansa täydennyskoulutusta ja tiedon ja taitojen vaihtoa niin koulutusjärjestelmän sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

14 artikla

Kulttuuriperintö ja tietoyhteiskunta

Osapuolet sopivat kehittävänsä digitaalisen teknologian hyödyntämistä parantaakseen kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta ja siitä koituvia etuja

a. tukemalla aloitteita, jotka edistävät sisältöjen laatua ja pyrkivät takaamaan kielten ja kulttuurien moninaisuuden tietoyhteiskunnassa;

b. tukemalla kansainvälisesti yhteensopivia standardeja, jotka koskevat kulttuuriperinnön tutkimusta, säilyttämistä, parantamista ja suojelua, torjuen samalla kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa ja liikkumista;

c. pyrkimällä poistamaan kulttuuriperintöön liittyvän tiedon saavutettavuuden esteitä, erityisesti silloin, kun kyse on koulutuksellisista tarkoituksista, unohtamatta kuitenkaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojelua;

d. tunnustamalla, että kulttuuriperintöä koskevien digitaalisten sisältöjen luominen ei saisi vaarantaa olemassa olevan kulttuuriperinnön säilymistä.

disadvantaged, in order to raise awareness about its value, the need to maintain and preserve it, and the benefits which may be derived from it.

Article 13

Cultural heritage and knowledge

The Parties undertake to:

a. facilitate the inclusion of the cultural heritage dimension at all levels of education, not necessarily as a subject of study in its own right, but as a fertile source for studies in other subjects;

b. strengthen the link between cultural heritage education and vocational training;

c. encourage interdisciplinary research on cultural heritage, heritage communities, the environment and their inter-relationship;

d. encourage continuous professional training and the exchange of knowledge and skills, both within and outside the educational system.

Article 14

Cultural heritage and the information society

The Parties undertake to develop the use of digital technology to enhance access to cultural heritage and the benefits which derive from it, by:

a. encouraging initiatives which promote the quality of contents and endeavour to secure diversity of languages and cultures in the information society;

b. supporting internationally compatible standards for the study, conservation, enhancement and security of cultural heritage, whilst combating illicit trafficking in cultural property;

c. seeking to resolve obstacles to access to information relating to cultural heritage, particularly for educational purposes, whilst protecting intellectual property rights;

d. recognising that the creation of digital contents related to the heritage should not prejudice the conservation of the existing heritage.

IV osa

Seuranta ja yhteistyö

15 artikla

Osapuolten lupaukset

Osapuolet sopivat

a. kehittävänsä Euroopan neuvoston avulla tämän yleissopimuksen periaatteiden kanssa yhdenmukaisen valvontajärjestelmän, joka kattaa kulttuuriperintöön liittyvät lainsäädännöt, menettelytavat ja käytännöt;

b. ylläpitävänsä ja kehittävänsä yhteistä julkista tietojärjestelmää ja luovuttavansa siihen tietoja. Järjestelmä helpottaa sen arvioimista, miten osapuolet täyttävät tähän yleissopimukseen perustuvat sitoumukset.

16 artikla

Seurantamekanismi

a. Ministerikomitea nimeää Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 17 artiklan mukaisesti tarkoituksenmukaisen komitean tai valitsee olemassa olevan komitean valvomaan tämän yleissopimuksen soveltamista. Komitea päättää omista menettelytapasäännöistään;

b. Nimetty komitea

- vahvistaa tarvittaessa työjärjestyksensä;
- hallinnoi 15 artiklassa tarkoitettua yhteistä tietojärjestelmää, säilyttäen yleiskuvan keinoista, joilla sopimuksen määrittelemät velvoitteet täytetään;

- antaa neuvoa-antavan lausunnon yhden tai useamman osapuolen pyynnöstä mistä tahansa tämän yleissopimuksen tulkintaan liittyvästä kysymyksestä, ottaen huomioon kaikki Euroopan neuvoston oikeudelliset asiakirjat;

- laatii yhden tai useamman osapuolen aloitteesta arvioinnin siitä, miten ne ovat panneet tämän yleissopimuksen tietyltä osalta täytäntöön;

- edistää tämän yleissopimuksen sektorien rajat ylittävää soveltamista tekemällä yhteistyötä muiden komiteoiden kanssa ja osallistumalla muihin Euroopan neuvoston aloittei-

Section IV

Monitoring and co-operation

Article 15

Undertakings of the Parties

The Parties undertake to:

a. develop, through the Council of Europe, a monitoring function covering legislations, policies and practices concerning cultural heritage, consistent with the principles established by this Convention;

b. maintain, develop and contribute data to a shared information system, accessible to the public, which facilitates assessment of how each Party fulfils its commitments under this Convention.

Article 16

Monitoring mechanism

a. The Committee of Ministers, pursuant to Article 17 of the Statute of the Council of Europe, shall nominate an appropriate committee or specify an existing committee to monitor the application of the Convention, which will be authorised to make rules for the conduct of its business;

b. The nominated committee shall:

- establish rules of procedure as necessary;
- manage the shared information system referred to in Article 15, maintaining an overview of the means by which each commitment under this Convention is met;

- at the request of one or more Parties, give an advisory opinion on any question relating to the interpretation of the Convention, taking into consideration all Council of Europe legal instruments;

- on the initiative of one or more Parties, undertake an evaluation of any aspect of their implementation of the Convention;

- foster the trans-sectoral application of this Convention by collaborating with other committees and participating in other initiatives of the Council of Europe;

siin;

- raportoi toiminnastaan ministerikomitealle.

Komitean toimintaan voi osallistua asiantuntijoita ja tarkkailijoita.

- report to the Committee of Ministers on its activities.

The committee may involve experts and observers in its work.

17 artikla

Seuranta koskeva yhteistyö

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä toistensa kanssa ja Euroopan neuvoston kautta tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden täyttämiseksi ja erityisesti Euroopan yhteisen kulttuuriperinnön tunnustamiseksi

a. toteuttamalla yhteistyöstrategioita, joiden avulla vastataan seurantaprosessin myötä tunnistettuihin tarpeisiin;

b. edistämällä monenvälistä ja rajat ylittävää toimintaa ja kehittämällä alueellisen yhteistyön verkostoja näiden strategioiden täytäntöönpanoa varten;

c. kehittämällä, määrittelemällä ja jakamalla hyviä käytäntöjä;

d. tiedottamalla yleisölle tämän yleissopimuksen tavoitteista ja täytäntöönpanosta.

Mitkä tahansa osapuolet voivat yhteisestä sopimuksesta tehdä rahoitusjärjestelyjä kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi.

V osa

Loppumääräykset

18 artikla

Allekirjoittaminen ja voimaantulo

a. Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille.

b. Tämän yleissopimuksen voimaantulo edellyttää sen ratifiointia tai hyväksyntää. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

c. Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ovat ilmaisseet suostumuksensa

Article 17

Co-operation in follow-up activities

The Parties undertake to co-operate with each other and through the Council of Europe in pursuing the aims and principles of this Convention, and especially in promoting recognition of the common heritage of Europe, by:

a. putting in place collaborative strategies to address priorities identified through the monitoring process;

b. fostering multilateral and transfrontier activities, and developing networks for regional co-operation in order to implement these strategies;

c. exchanging, developing, codifying and assuring the dissemination of good practices;

d. informing the public about the aims and implementation of this Convention.

Any Parties may, by mutual agreement, make financial arrangements to facilitate international co-operation.

Section V

Final clauses

Article 18

Signature and entry into force

a. This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe.

b. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

c. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their con-

tulla yleissopimuksen sitomaksi edellisen kappaleen määräysten mukaisesti.

d. Kunkin sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona ratifiointi- tai hyväksymiskirja on talletettu.

19 artikla

Liittyminen

a. Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi kutsua minkä tahansa Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion ja Euroopan yhteisön liittymään sopimukseen Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 20.d artiklan mukaisella enemmistöpäätöksellä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, joilla on paikka ministerikomiteassa.

b. Minkä tahansa liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta, jos se liittyy tähän yleissopimukseen, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

20 artikla

Alueellinen soveltaminen

a. Mikä tahansa jäsenvaltio voi, allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis-, tai liittymiskirjansa, määritellä alueen tai alueet, joita tämä yleissopimus koskee.

b. Mikä tahansa jäsenvaltio voi myöhempanä ajankohtana Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella laajentaa tämän sopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tämän alueen osalta yleissopimus tu-

sent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.

d. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 19

Accession

a. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite any State not a member of the Council of Europe, and the European Community, to accede to the Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.

b. In respect of any acceding State, or the European Community in the event of its accession, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 20

Territorial application

a. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

b. Any State may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Convention shall enter

lee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

c. Mikä tahansa ilmoitus, joka on tehty kahden edellisen kappaleen määräysten mukaisesti, voidaan minkä tahansa ilmoituksessa mainitun alueen osalta perua pääsihteerille osoitetulla selityksellä. Peruminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut selityksen.

21 artikla

Irtisanominen

a. Osapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

b. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kuusi kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

22 artikla

Muutokset

a. Osapuoli tai 16 artiklassa mainittu komitea voivat esittää muutoksia tähän yleissopimukseen.

b. Jokainen muutosesitys ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka antaa sen tiedoksi Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, muille osapuolille ja kaikille 19 artiklan määräysten mukaisesti liittymään kutsutuille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille sekä Euroopan yhteisölle.

c. Komitea tutkii esitetyt muutokset ja saat-
taa tekstin, joka on hyväksytty osapuolten edustajien kolmen neljäsosan äänten enemmistöllä, ministerikomitean hyväksyttäväksi. Kun ministerikomitea on hyväksynyt tekstin Euroopan neuvoston perustamissopimuksen 20.d artiklan edellyttämällä enemmistöllä ja niiden sopimusvaltioiden yksimielisellä päätöksellä, joilla on paikka ministerikomiteas-

into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

c. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 21

Denunciation

a. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

b. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 22

Amendments

a. Any Party, and the committee mentioned in Article 16, may propose amendments to this Convention.

b. Any proposal for amendment shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe, who shall communicate it to the member States of the Council of Europe, to the other Parties, and to any non-member State and the European Community invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 19.

c. The committee shall examine any amendment proposed and submit the text adopted by a majority of three-quarters of the Parties' representatives to the Committee of Ministers for adoption. Following its adoption by the Committee of Ministers by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by the unanimous vote of the States Parties entitled

sa, teksti toimitetaan osapuolten hyväksyttäväksi.

d. Muutos tulee voimaan niiden osapuolten osalta, jotka ovat sen hyväksyneet, seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on ilmoittanut pääsihteerille muutoksen hyväksymisestä. Niiden osapuolten osalta, jotka hyväksyvät muutoksen myöhemmin, muutos tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kyseinen osapuoli on ilmoittanut pääsihteerille muutoksen hyväksymisestä.

23 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja valtiolle, jotka ovat liittyneet tai jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen, sekä Euroopan yhteisölle, jos se on liittynyt tai on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen

- a. allekirjoituksista;
- b. ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c. tämän yleissopimuksen 18, 19 ja 20 artiklan määräysten mukaisista voimaantulopäivistä;
- d. tähän yleissopimukseen 22 artiklan määräysten mukaisesti esitetyistä muutoksista ja niiden voimaantulosta;

e. muusta toimenpiteestä, selityksestä, ilmoituksesta tai tiedonannosta, joka liittyy tähän yleissopimukseen.

Tämän vakuudeksi asianmukaisesti valtuutetut henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Farossa 27 päivänä lokakuuta 2005 yhtenä kappaleena englannin ja ranskan kielellä, joista molemmilla kielillä kirjoitetut tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Sopimus talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset Euroopan neuvoston jäsenvaltioille sekä sopimukseen liittymään kutsutuille valtioille ja Euroopan yh-

to hold seats in the Committee of Ministers, the text shall be forwarded to the Parties for acceptance.

d. Any amendment shall enter into force in respect of the Parties which have accepted it, on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have informed the Secretary General of their acceptance. In respect of any Party which subsequently accepts it, such amendment shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which the said Party has informed the Secretary General of its acceptance.

Article 23

Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State which has acceded or been invited to accede to this Convention, and the European Community having acceded or been invited to accede, of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c. any date of entry into force of this Convention in accordance with the provisions of Articles 18, 19 and 20;
- d. any amendment proposed to this Convention in accordance with the provisions of Article 22, as well as its date of entry into force;
- e. any other act, declaration, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Faro, this 27th day of October 2005, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State or the European Community invited to accede to it.

teisõlle.